

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za kroatistiku
Katedra za hrvatski standardni jezik
Odsjek za indologiju i dalekoistočne studije
Katedra za indologiju

Zagreb, 11. studenog 2014.

**USPOREDBA KATEGORIJE RODA
U HRVATSKOME I HINDSKOME JEZIKU**

INTERDISCIPLINARAN DIPLOMSKI RAD

12 + 15 ECTS-a

Mentor:

Dr. sc. Tatjana Pišković

Komentor:

Mr. sc. Krešimir Krnic

Student:

Valentina Bedi

„... kî štima, da nešto zna, ter se iz toga napuhava, izda tê takov ne zna, kî je cilj i moduš navuka. Rekši, da se zaradi navuka ne zgizdavaš, nego da se stem jače v poniznosti držiš, da tvojem navukom pomoreš komu moreš; nikomu ne škodi, nikomu ne daj zle pelde.

Ar inače, kuliko već znaš, kuliko si vekši v navuku napredek vučinil, tuliko već budeš za njega Bogu odgovarjal i račun daval. (...) Tak, ako v srcu tvojem ognja ljubavi nemaš, ništar ti hasnilo ne bude k žitku vekivečnomu, kuliko gode zvuna imal budeš preštimavanja od ljudi i gizdavoga navuka.”

Juraj Habdelić (*Prvi oca našega Adama greh*)

Zahvaljujem mentorima dr. sc. Tatjani Pišković i mr. sc. Krešimiru Krnicu na savjetima i prijedlozima povezanim s odabirom teme i izradom diplomskoga rada. Rijetke su prilike za suradnju s najdražim profesorom, a još su rjeđe prilike za suradnju s najdražim profesorima.

Zahvaljujem i svojoj obitelji, a posebno bratu Zvonimiru, na motivaciji i nesebičnoj podršci. Hvala kolegama Andriji Jurkiju i Luki Togonalu te kolegicama Viktoriji Škoručak i Mateji Žugec bez kojih studiranje ne bi bilo zabavno i divno iskustvo.

Posebno, veliko hvala Adityi Nisalu koji je bio uz mene od početka do kraja studiranja i s kojim započinje novo poglavlje u mom životu.

Hvala profesoru dr. sc. Goranu Kardašu, profesorici Biljani Zrnić i kolegici Elviri Gotal, kao i svim ostalim prijateljima i profesorima koji su na bilo koji način uljepšali moje studentske dane i podržali me u učenju hindskoga jezika.

Sadržaj:

1	Uvod.....	4
1.1	Metoda i ciljevi rada.....	5
2	Broj gramatičkih rodova u slavenskim i novoindoarijskim jezicima.....	7
2.1	Kategorija roda i klasifikacija jezika.....	8
2.1.1	Semantički rodni sustavi	9
2.1.2	Formalni rodni sustavi.....	9
2.2	Srednji rod u hindskome jeziku.....	10
3	Podrijetlo leksika u hindskome jeziku	13
4	Odnos roda i sklonidbenih vrsta u hrvatskome i hindskome jeziku.....	15
4.1	Odnos roda i sklonidbenih vrsta u hrvatskome jeziku	15
4.2	Odnos roda i sklonidbenih vrsta u hindskome jeziku	16
4.3	Imenice muškoga roda	17
4.4	Imenice ženskoga roda	18
4.5	Odnos roda i sklonidbenih vrsta obaju jezika	18
5	Sročnost (<i>gender agreement</i>) – mete i kontrolori u hrvatskome i hindskome jeziku	20
5.1	Sročnost u hrvatskome jeziku	20
5.2	Sročnost u hindskome jeziku.....	22
5.3	Sličnosti i različitosti povezane sa sročnošću u hrvatskome i hindskome jeziku	26
5.4	Usporedba rodno flektivnih morfema kontrolora i meta.....	26
5.4.1	Muški i ženski rod u hindskim dijalektima	26
6	Posebne vrste sročnosti u hrvatskome i hindskome jeziku – slaganje subjekta i predikata.	28
6.1	Sročnost s više kontrolora u hrvatskome i hindskome jeziku	28
6.2	Lične zamjenice u hrvatskome i hindskome jeziku.....	28
6.3	Izraz poštovanja (nadređenoga i podređenoga položaja) u hrvatskome i hindskome jeziku	30
6.4	Ergativna konstrukcija u hindskome jeziku	34
7	Gramatički i referencijalni rod u hrvatskome i hindskome jeziku	37
7.1	Odnos gramatičkoga i referencijalnoga roda u hrvatskome i hindskome jeziku	37
8	Rodno problematične imenice u hrvatskome i hindskome jeziku.....	41
8.1	Hibridne imenice u hrvatskome i hindskome jeziku	41
8.1.1	Usporedba hibridnih imenica hrvatskoga i hindskoga jezika.....	46
8.2	Dvorodne imenice u hrvatskome i hindskome jeziku	49
8.3	Epiceni u hrvatskome i hindskome jeziku.....	53
8.4	Defektivne imenice u hrvatskome i hindskome jeziku	54
9	Imenice u mocijskome odnosu u hrvatskome i hindskome jeziku.....	56
10	Umanjenice i rod u hrvatskome i hindskome jeziku	58
11	Dodjeljivanje roda posuđenicama u hrvatskome i hindskome	61
11.1	Dodjeljivanje roda hindskim posuđenicama u hrvatskome i hrvatskim u hindskome jeziku	64
12	Zaključak	67
	Literatura	69
	Dodatci	72
	Sažetak	83

1 Uvod

Danas se na svijetu govori oko 6000 jezika (Matasović 2005: 105). Budući da neki jezici još uvijek nisu pobrojani, teško je sa sigurnošću odrediti točan broj. Tomu ne pridonosi ni činjenica da je određivanje same granice između jezika i (njegova) dijalekta veoma sklizak teren. U današnjoj općeprihvaćenoj podjeli genetski srodnih jezika¹ prema broju je govornika najveća indoeuropska jezična porodica. Jezici te skupine rašireni su po Europi, ali i drugim dijelovima svijeta. Oni se dijele na anatolijske, indoiranske, italske, keltske, germanske, slavenske, baltijske i toharske jezike; grčki, armenski i albanski jezik (Matasović 2005: 105–106). Indoeuropska grana jezika prva je formirana u lingvistici, i to u 19. stoljeću (Ruhlen 1991: 38), te je „najbolje istražena jezična porodica među jezicima svijeta” (Matasović 2001: 119).

Corbett (1991: 1–2) navodi da mnogi indoeuropski jezici imaju kategoriju roda. Od svih je gramatičkih kategorija upravo kategorija roda najzamršenija te podjednako zanima lingviste i nelingviste. Proučavanje ove kategorije nije nova pojava. U svojem djelu Ibrahim (1973: 11–23) daje pregled teorija o rodu od antičkih sofista do modernih lingvista druge polovice 20. stoljeća. Budući da kategorija roda nije prisutna kod svih jezika svijeta, pa čak ni kod svih jezika iste jezične porodice, pristup različitim jezicima na razini te gramatičke kategorije i zaključci proizašli iz analize korpusa mogu se vrlo razlikovati, ali ne nužno i biti potpuno različiti. U ovome će se radu prikazati sličnosti i različitosti kategorije roda dvaju jezika koji su lingvistički relativno bliski, ali teritorijalno vrlo udaljeni – radi se o, prvoj uopće, usporedbi kategorije roda u hrvatskome i hindskome jeziku.

Pregled glavnih značajki kategorije temelji se na dostupnim radovima o rodu te zasebnim radovima o rodu u hrvatskome i hindskome jeziku. Iz analize će se moći vidjeti koliko zajedničkih, a koliko različitih karakteristika određene gramatičke kategorije mogu imati jezici iste jezične porodice koji gotovo nikada nisu bili u direktnom kontaktu otkada su se samostalno počeli razvijati iz svojega jezičnog pretka.

¹ Genetski srodni jezici imaju zajednički jezik-predak.

1.1 Metoda i ciljevi rada

Faktori koji su najviše utjecali na metodu i plan rada teme ovakvoga tipa jesu dostupnost literature i stupanj obrađenosti teme. O hindskome se rodu slabo piše. Gramatike se uglavnom drže samo osnovnih pravila povezanih s kategorijom roda, a ponekad i tomu što jest napisano nedostaje sustavan lingvistički pristup. Događa se i da primjeri koji se navode ne potvrđuju konkretno pravilo o kojemu se piše. O hindskoj kategoriji roda napisano je nekoliko članaka u kojima se tema ne dotiče znatno više od onoga što o njoj pišu gramatičari. Indijskim je autorima primjetno zanimljivije bavljenje društvenim rodnim ulogama u Indiji nego gramatičkom kategorijom roda. S obzirom na to da čestotni rječnik hindskoga jezika još uvijek nije objavljen, velik je problem bio i odabir korpusa leksema na kojima se usporedba temelji.

Nedostatak literature o hindskome rodu iziskuje prilagodbu pristupa temi i prilagodbu metode rada, a samim time i prilagodbu ciljeva rada. Rad stoga uglavnom prati metode dvaju autora: G. Corbetta (1991) i T. Pišković (2011) – od kojih se prvi detaljno bavi kategorijom roda u jezicima općenito, a drugi kategorijom roda hrvatskoga jezika. Postojeća detaljna obrada kategorije roda u hrvatskome jeziku omogućila je sustavno praćenje karakteristika kategorije roda u hrvatskome jeziku te time postala temelj usporedbe s rodnim sustavom hindskoga jezika. Umjesto praćenja univerzalnih pojava ove kategorije, usporedba se izravno temelji na glavnim značajkama kategorije roda hrvatskoga jezika. No s druge strane usporedba ovakvoga tipa može zakinuti hindski jezik u tome što neke značajke njegova rodnog sustava ne trebaju postojati u hrvatskome te je izgledno da neće biti primijećene. Takve su se rupe u usporedbi pokušale zaobići upotpunjavanjem građe podacima iz literature o kategoriji roda općenito.

Budući da se ovoj temi pristupa prvi put, namjera je ovoga rada prikazati što širi spektar raznovrsnih značajki rodnoga sustava obaju jezika uz poseban osvrt na svaku različitost. Detaljniji bi se prikaz temeljio u jednakoj mjeri na sličnostima i različitostima i imao bi unaprijed točno određen, reprezentativan korpus leksema na kojemu se istražuje. T. Pišković (2011) za svoje je istraživanje o kategoriji roda iskoristila tisuću najčešćih hrvatskih imenica. Kako bi istraživanje hindskoga rodnoga sustava bilo ravnopravno tomu, valjalo bi ga temeljiti na istom principu. S obzirom na to da čestotni rječnik hindskoga jezika ne postoji, u radu su zbog toga iskorišteni gotovo svi primjeri koji se spominju u literaturi uz mnoge druge dodane primjere. Njihova je uloga bila potvrditi ili opovrgnuti ekvivalente hrvatskih rodnih značajki u hindskome jezičnom sustavu kako bi se moglo vidjeti koliko su ti jezici slični

odnosno različiti na razini te kategorije, no ponekad zbog nedostatka obrade korpusa neće biti moguće utvrditi u kojem se omjeru neka pojava može susresti u hindskome u odnosu na hrvatski jezik. Međutim, temelj je daljnjem istraživanju hindske kategorije roda zasigurno postavljen, kao i daljnjim detaljnijim usporedbama.

Dok je kod nekih značajki dovoljno samo detektirati da su zajedničke obama rodnim sustavima ili da ih u jednome ima, a u drugome nema, neke od njih dopuštaju vrlo kreativan pristup ili pak traže objašnjenja izvan gramatike. U svakome je slučaju tema izrazito plodna za istraživanje i nedostatak literature nije prepreka bavljenju njome.

2 Broj gramatičkih rodova u slavenskim i novoindoarijskim jezicima

Neki jezici indoeuropske jezične porodice imaju tri gramatička roda, dok će preostali imati dva, a manji je broj jezika potpuno izgubio kategoriju roda². Slavenski jezici, kojima pripada i hrvatski jezik, imaju tri gramatička roda, a razvili su i nove podrodove (Corbett 1991: 2). Novoindoarijski jezici mogu se svrstati u sve tri nabrojane skupine jezika – jezici s tri odnosno dva gramatička roda i jezici bez kategorije roda.

Indoiranski jezici uključuju indoarijske, iranske i nuristanske jezike, od kojih treća grana još uvijek nije općeprihvaćena kao samostalna. Ti se jezici govore na području današnje Indije, Irana, Afganistana, Pakistana, Bangladeša, Nepala i Šri Lanke (Ruhlen 1991: 38). Sanskrit je temelj daljnjem razvoju indoarijskih jezika. Značaj sanskrta za južnoazijske je jezike usporediv sa značajem latinskoga jezika u zapadnoj Europi (Aitchison i dr. 2004: 60). Baš kao što su se iz latinskoga, koji pripada italским jezicima, razvili romanski jezici (talijanski, francuski, španjolski, portugalski itd.), iz sanskrta su se tako razvili novoindoarijski jezici (hindi, marathi, bengalski, urdu, pandžapski itd.).

Sanskrit pripada *staroindijskoj* fazi razvoja indoarijskih jezika i ostvaruje se kao vedski i klasični sanskrit. Druga je faza indoarijskih jezika *srednjoindijska* i odnosi se na prakrte. Oni čine kariku koja povezuje staroindijsku fazu s novoindijskim jezicima i održali su se oko 1000 godina. Poznajemo ih prije svega iz književnih djela jer tek su ulaskom u književnost „ušli u krug interesa gramatičara” (Jauk-Pinhak 1973: 68). Nije bilo ni većega interesa za govorne prakrte jer su se smatrali *nečistima*. U književnosti su se tako i dalje slijedila deskriptivna pravila jezika srednjoindijske, ali i staroindijske, faze, a govorni je aspekt bio nevažan. Pogrešni oblici u književnosti proizašli iz govora nazivani su *apabhraṃśama* (pad, propadanje).

Prakrti se dijele u više skupina. Najstarijima pripadaju prakrti s Aśokinih natpisa te pāli, jezik budističkoga kanona. Srednjima se ugrubo smatraju jezici iz književnosti, ali i neki drugi, poput jezika māgadhī, ardhamāgadhī, mākārāṣṭrī, śaurasenī, paiśācī itd. Mlađi prakrti zapravo su *apabhraṃśe* koje predstavljaju prijelaz prema novoindoarijskim jezicima.

² Pišković (2011: 20) piše o detaljnoj razradbi razina gramatičkih kategorija. Rod, odnosno kategorija roda, u hrvatskome je i hindskome jeziku *generička* kategorija, što znači da je „sredstvo ili kriterij klasifikacije imenica”. Tri roda – muški, ženski i srednji – nazivaju se *specifičnim* kategorijama zbog toga što su oni pojedine klase u sustavu te generičke kategorije.

Ako je u sustavu indoeuropskoga jezika prisutna kategorija roda, tada on može imati najmanje dvije, a najviše tri specifične kategorije unutar nje (muški i ženski rod ili muški, ženski i srednji rod).

Prvim Ustavom Republike Indije službeno je priznato 15 jezika³ – asamski, bengalski, guđaratski, hindski, karnatački, kašmirski, malajalamski, maratški, orijski, pandapski, sanskrt, sindhski, tamilski, teluški i urdski (Matišić 1983: 716). Od tih je 15 jezika 10 novoindoirijskih – tri gramatička roda imaju guđaratski, i maratški,⁴ dok su asamski, bengalski i orijski jezik kategoriju roda potpuno izgubili. Ostali imaju jezični sustav u kojemu se pojavljuju dva gramatička roda. Takav je i hindski jezik, koji je Ustavom proglašen i službenim jezikom Saveza država. Prva je, dakle, očita razlika u rodnome sustavu hrvatskoga i hindskoga jezika različit broj gramatičkih rodova.

2.1 Kategorija roda i klasifikacija jezika

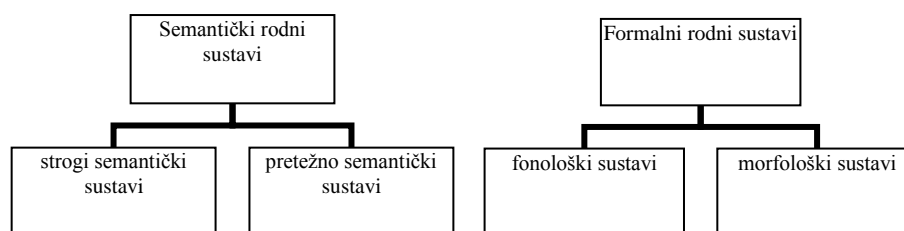
Činjenica je da se kategorija roda ne ostvaruje jednako u svim jezičnim sustavima koji je imaju (usp. Ibrahim 1973: 27) – neki sustavi imaju različit broj rodova, u nekima će kategorija roda biti blisko povezana s jednom gramatičkom kategorijom, a u drugome s kojom drugom, proces i pravila dodjeljivanja⁵ roda imenicama mogu se temeljiti na jednim ili drugim razlozima i sl. Corbett (1991: 7–69) navodi dva tipa rodnih sustava – *semantički* i *formalni*. Svaki jezik koji posjeduje kategoriju roda može se svrstati u jedan od njih prema načinu dodjeljivanja roda imenici. Semantički se sustav dalje dijeli na *strogi semantički sustav* i *pretežno semantički sustav*, a formalni na *fonološki* i *morfološki*. Dodjeljivanje roda imenici ovisi o njezinu značenju i obliku. Budući da se često ova dva kriterija isprepliću, „vrlo [je] malo strogih semantičkih sustava, a isključivo formalnih rodnih sustava uopće nema” (Pišković 2011: 76).

³ Danas je broj službeno priznatih jezika veći. Ovdje se referira na prvi Ustav Republike Indije kako bi se istaknuo visok položaj hindskoga jezika u Republici od samoga nastanka države.

⁴ Sanskrt, temelj novoindoirijskih jezika, također ima tri roda, ali pripada staroindijskoj fazi razvoja indoirijskih jezika. Danas se upotrebljava samo u vjerske svrhe (Aitchison i dr. 2004: 60; usp. Matišić 1992: 157–158).

⁵ Pišković (2011: 75) pojašnjava razliku „između *određivanja* i *dodjeljivanja* roda imenicama”. Određivanje roda sintaktički je mehanizam provjere roda imenice uz pomoć pridružene rodno flektivne riječi. Imenica je nositelj kategorije roda, a rodno flektivne riječi imaju rodnu oznaku pojedine imenice. Budući da je rod imenici inherentan, dodjeljivanje roda prethodi određivanju.

Slika 1. Grafički prikaz rodni sustava prema Corbettu (1991)

2.1.1 Semantički rodni sustavi

Semantički sustav temelji se na značenju imenice. U strogim semantičkim sustavima rod je imenici dodijeljen isključivo prema njezinu značenju, dok sam oblik imenice nema utjecaj na dodjeljivanje roda. Takav je primjerice tamilski jezik, jedan od četiriju službenih jezika Republike Indije koji pripadaju dravidskoj jezičnoj porodici. U tamilskome se jeziku imenice mogu podijeliti u *semantičku jezgru* i *semantički ostatak*. Semantičku jezgru čine imenice koje označavaju muška i ženska živa bića. Stoga je kriterij podjele imenica na semantičku jezgru i semantički ostatak živost, a kriterij je podjele imenica koje čine semantičku jezgru spol. Živo se razlikuje od neživoga, a muško od ženskoga. U semantički ostatak ulaze sve ostale imenice koje ne čine semantičku jezgru. Iznimaka ima, ali ih nije mnogo. U tamilskome se, dakle, rod podudara s brojem sklonidbenih vrsta i može se reći da ima tri roda – muški, ženski i srednji, odnosno semantički ostatak.

Pretežno semantički sustav sličan je strogomu semantičkom sustavu u tome što se imenice također dijele na dvije glavne skupine – na semantičku jezgru i semantički ostatak, a zatim na dvije podskupine unutar imenica semantičke jezgre. Sveukupno imaju, dakle, tri roda. Od strogoga je semantičkog sustava različit u tome što neke imenice koje teoretski čine semantički ostatak mogu imati gramatički rod koji imaju imenice u semantičkoj jezgri.

2.1.2 Formalni rodni sustavi

U formalnim rodni sustavima dodjeljivanje roda imenici ovisi o obliku. Dije se na fonološke i morfološke. Granica između njih, međutim, nije uvijek posve jasna (Pišković 2011: 76). U jezicima koji pripadaju fonološkomu formalnom sustavu rod se dodjeljuje prema imeničkom dočetu, dok je u jezicima morfološkoga formalnog rodnog sustava temelj dodjeljivanja roda pripadnost određenoj sklonidbenoj vrsti.

Imenice jezika formalnih rodnih sustava mogu biti bilo kojega roda bez obzira na to jesu li dio semantičke jezgre ili semantičkoga ostatka. Takvi su jezici i hrvatski i hindski. U hrvatskome jeziku imenice mogu biti muškoga, ženskoga ili srednjega roda, a u hindskome muškoga ili ženskoga. Kriterij živosti odnosno neživosti te spol u ovim sustavima nisu uvijek relevantni pri dodjeljivanju roda.

Tablica 1. Prikaz imenica semantičke jezgre i semantičkoga ostatka po rodovima u hrvatskome i hindskome jeziku

	MUŠKI ROD		ŽENSKI ROD		SREDNJI ROD	
	živo	neživo	živo	neživo	živo	neživo
hrvatski jezik	otac, dječak	stol, brod	majka, djevojčica	stolica, kočija	dijete, štene	ogledalo, staklo ⁶
hindski jezik	पिता, लड़का	चम्मच ‘žlica’, देश ‘država’	माता, लड़की	कुर्सी, खिड़की ‘prozor’	-	-

Iz navedenih je primjera vidljivo da imenice u ovim jezicima mogu biti bilo kojega gramatičkog roda. No semantički principi podjele po rodovima iz semantičkih sustava također imaju utjecaj na dodjeljivanje roda imenicama. Živost i spol referenata izvanjezične zbilje u ovim se jezicima tretiraju gotovo jednako kao i u tamilskome jeziku. Živa bića čiji se spol može odrediti u pravilu će biti muškoga ili ženskoga roda. S druge strane, imenice koje ulaze u semantički ostatak u hrvatskome jeziku nisu isključivo srednjega roda, već mogu biti i kojega drugog roda.

2.2 Srednji rod u hindskome jeziku

Hindski jezik poput većine novoindoirijskih jezika ima dva roda. Predak je ove jezične skupine sanskrt, koji ima tri roda, a tri ih imaju i prakrti (Beames 1966: 147; 177). U hindskome se jeziku treći rod, odnosno srednji (नपुंसक लिंग), izgubio kao posebna kategorija,

⁶ Hindski su ekvivalenti ovih imenice ženskoga ili muškoga roda: *dijete* – बच्चा *m. r.* (uz mocijski parnjak बच्ची kojim se referira isključivo na bića ženskoga spola), *štene* – पिल्ला *m. r.*, *ogledalo/staklo* – शीशा *m. r.*

a leksemi koji su mu pripadali, rasporedili su se u ostala dva roda.⁷ Razlog je tomu izjednačavanje većine sanskrtskih imenica srednjega i muškoga roda u imenice muškoga roda u hindskome jeziku (Beames 1966: 147). U sanskrtu imenice srednjega i muškoga roda iste sklonidbene vrste imaju gotovo jednake oblike kroz paradigmu, što je vrlo slično hrvatskim imenicama srednjega i muškoga roda sklonidbene vrste *a*. Tendencija izjednačavanja tih imenica može se uočiti već i u samome sanskrtu – neke imenice mogu biti u isto vrijeme i muškoga i srednjega roda ili će se uz jedno od značenja leksema vezati jedan rod, a uz drugo drugi rod i sl. Primjeri takvih imenica su गृह ‘kuća’, नख ‘nokat’, वर्ष ‘kiša; godina’ itd.

Budući da je hindski jezik bogat pridjevima koji završavaju na konsonant, odnosno na sufiks kojim je nemoguće gramatički iskazati rod u ovome jeziku, osjećaj za rodnu pripadnost imenica i dalje se smanjuje (Beames 1966: 147). U marathskome i guđaratskome jeziku još uvijek se pažljivo čuva podjela imenica na muški, ženski i srednji rod, čak i u svakodnevnoj komunikaciji (Beames 1966: 148; 171). Usporedbom odabranih sanskrtskih imenica srednjega roda⁸ s njihovim oblicima u hindskome i marathskome potvrđena je činjenica da je njima u hindskome u pravilu dodijeljen muški rod, a u marathskome se u pravilu neće mijenjati, što znači da dobro čuva srednji rod u imenicâ preuzetim iz sanskrta. Zabilježeno je i dodjeljivanje ženskoga gramatičkog roda imenicama muškoga pri prelasku iz sanskrta. Takva je primjerice imenica दार koja označava osobu ženskoga spola – ‘žena, supruga’.

U analizu su uključene samo *tatsame*, kojih marathski jezik ima znatno više od hindskoga (usp. Beames 1966: 34), s obzirom na to da u njemu prevladavaju *tadbhave*.⁹ Ako

⁷ Tivari (1960: 524–525) tvrdi da je postpozicija को ostatak srednjega roda u hindskome, njegovu sadašnju funkciju uspoređuje s određenim članom *the* u engleskome jeziku.

⁸ S obzirom na to da ne postoji čestotni rječnik sanskrta (ni hindskoga jezika), za ovu je analizu iskorišten rječnik iz *Sanskrske početnice* Adolfa Friedricha Stenzlera. Cilj je analize provjeriti koliko dobro marathski jezik čuva srednji rod te dodjeljuje li se uvijek tim imenicama u hindskome jeziku muški rod. Analiza je za potrebe ovoga rada informativnoga karaktera i zato dobiveni rezultati neće vrijediti za cjelokupni jezični korpus ovih jezika u istome omjeru imenica. Analiza se temelji samo na podacima iz literature, odnosno rječnika, jer govorni aspekt ovdje nije presudan. Koliko se često i u kojim se prilikama upotrebljava koja riječ, nije važno. Važno je samo uočiti što se događa s kategorijom roda. Popis imenica srednjega roda pridružen je radu kao dodatak.

⁹ *Tatsame* su riječi koje su oblikom jednake kanonskim oblicima riječi u sanskrtu (s druge strane, izgovor *tatsame* ne mora nužno biti jednak u preuzetome jeziku), a *tadbhave* su riječi čije je sanskrtsko podrijetlo očito iz samoga oblika riječi (jer je umjesto kanonskoga oblika, tj. osnove imenice, preuzet nominativni oblik imenice i sl., pa će prema tome leksem značenja ‘kralj’ u sanskrtu biti imenica राजन्, a u hindskome राजा). Treća se

sanskrtska imenica može biti i muškoga i srednjega roda, bez obzira na to mijenja li se značenje ili ne, u marathskome će češće biti muškoga roda. Muškome se rodu, dakle, i u marathskome daje prednost pred srednjim (*s. r. > s. r.; s./m. r. > m. r.*). Analiza je također pokazala da će sanskrtskoj imenici srednjega roda preuzetoj u hindski jezik u pravilu biti dodijeljen ženski rod u slučajevima kada se ona odnosi na živo biće ženskoga spola ili pak muški i ženski gramatički rod ako se odnosi na živo biće muškoga i živo biće ženskoga spola. Dodjeljivanje ženskoga roda vidi se na primjerima poput कलत्र (skr. *s. r.* ‘supruga’; hind. *ž. r.* ‘supruga’), a dodjeljivanje muškoga odnosno ženskoga roda na primjerima poput मित्र (skr. *s. r.* ‘prijatelj’; hind. *ž./m. r.* ‘prijatelj, saveznik’). Imenica संतान (skr. *s./m. r.* ‘potomstvo’) u hindskome je jeziku ženskoga roda. Njezin je sinonim u sanskrtu संतति koji je ženskoga roda, pa je vjerojatno preuzet rod sinonima. Sekundarno je značenje imenice संतान ‘sin’ ili ‘kći’ i to je razlog zašto u hindskome može biti i muškoga roda – **1** *ž. r.* potomstvo, djeca; **2** *m./ž. r.* sin, kći (McGregor 1993). Pojavljuju se i imenice koje označavaju što neživo, a također im je dodijeljen ženski rod, poput वस्तु ‘stvar, roba, predmet’, दूर ‘daljina’, पुस्तक ‘rukopis, knjiga’.¹⁰ Leksemu चिह्न ‘znak, svojstvo’ dodijeljen je ženski rod u rječniku *Oxford Hindi-English Dictionary*, dok je njegov sinonim चिन्ह muškoga roda. Vjerojatno se radi o pogrešci jer je u rječniku *Learner's Hindi-English Dictionary* leksem चिह्न također muškoga roda.

skupina riječi naziva *deśaja* i čine je riječi nastale u postsanskrtско doba ili riječi uzete iz autohtonih govora – one se etimološki ne podudaraju sa sanskrtskim riječima (usp. Jauk-Pinhak 1973: 72).

¹⁰ Dodjeljivanje ženskoga gramatičkog roda imenicama वस्तु i पुस्तक Kellogg (1955: 82) povezuje s utjecajem urdskoga na hindski.

3 Podrijetlo leksika u hindskome jeziku

Osim sanskrtskih *tatsama* i *tadbhava*, koje čine najveći postotak jezičnoga korpusa hindskoga jezika, u hindskome se nalaze i brojni leksemi arapsko-perzijskoga podrijetla te anglizmi. Podrijetlo leksema ponekad je vrlo važno znati kako bi se pravilno utvrdila pravila dodjeljivanja rodova imenicama. Leksemi sanskrtskoga podrijetla svojstveni su visokomu stilu izražavanja, dok su anglizmi gotovo uvijek povezani s govornim hindskim. Budući da je sanskrit hindskome, ali i ostalim novoindoarijskim jezicima, jezik-predak, jasno je zašto najveći postotak leksema čine sanskrtizmi. S jednakim se pravom riječi arapsko-perzijskoga podrijetla smatraju hindskima, iako su tendencije kroz povijest ovoga jezika bile usmjerene k izbacivanju riječi toga tipa.

Hindski je jezik formiran „na istoj dijalekatskoj osnovi kao i standardni urdski¹¹ i to na prijelomu 18. i 19. stoljeća” (Matišić 1989: 101; usp. Hall 2003: 134). Hindski i urdski temelje se na govoru obrazovanih muslimanskih slojeva Delhija – kharī bolīju, a on se „oslanjao... na svoje dvije pismenosti, južnu, dakhinsku i sjevernu koju možemo nazvati kharibolijskom” (Matišić 1990: 89). Kharibolijska pismenost ugrađuje u sebe dakhinsko nasljeđe, u kojoj je još više izražen utjecaj arapskog jezika. Govor je u ovoj kombinaciji odgovarao sjevernoindijskom muslimanskom stanovništvu, ali se s njime nije moglo identificirati sjevernoindijsko hinduističko (Matišić 1990: 89). Posljedica toga svjesno je čišćenje jezika od riječi koje nisu sanskrtskoga podrijetla sve do danas. Paralelno s čišćenjem odvija se i standardizacija hindskoga. Na svjesnu sanskrtizaciju hindskoga istom su mjerom odgovorili i govornici urdskoga jezika. U vrijeme proglašenja hindskoga jezika službenim proces sanskrtizacije bio je u tijeku, a i dalje se nastavio. No s obzirom na to da se arapsko-perzijski leksik već duboko bio ukorijenio u govor, nije ga bilo, niti ga i dalje jest, moguće potpuno izbaciti. „Krajem 80-tih godina primijećeno je u sredstvima masovne komunikacije napuštanje purizma i otvaranje prema nekontroliranom antipurizmu” (Matišić 1990: 96). Briga o jeziku se, dakako, i dalje nastavlja, ali je sanskrtizacija, odnosno tendencija korištenja sanskrtizama, uglavnom prisutna samo u visokom stilu izražavanja. Slično se u hrvatskome

¹¹ Matišić se u svojem članku (1989) osvrće na Katičićevu raspravu (1972) o vidovima jezičnoga identiteta prema kojemu su hindski i urdski „s obzirom na genetski i tipološki identitet (...) jedan jezik, ali s obzirom na vrijednosni identitet riječ je o dvije samostalne jezične veličine, i oni se danas bez dvoumljenja kao takve prihvaćaju” (Matišić 1989: 99). Prema Katičiću genetski se vid identiteta „određuje poglavito po mjestu što ga jezik zauzima u rodoslovnom stablu”, tipološki „supostavljanjem” značajnih jezičnih osobina, a vrijednosni prema vrijednostima koje jeziku određena skupina ljudi pripisuje (1972: 5–6).

izbjegavaju internacionalizmi ako za njih postoje odgovarajući hrvatski ekvivalenti, ali oni nisu pogrešni i s jednakim pravom čine dio leksika, iako nisu uvijek prikladni svakomu tipu izražavanja.

Anglizmi ulaze u indijske jezike početkom britanske kolonizacije. Engleski jezik u Indiji ima status *linguae francae*. On je, naime, proglašen službenim jezikom Saveza indijskih država jer nijedan od ostalih jezika u vrijeme stjecanja nezavisnosti nije bio dovoljno proširen. Na engleskome se jeziku trebala obavljati većina službenih aktivnosti te je dan i prijelazni rok od 15 godina tijekom kojega se ta dužnost trebala prebaciti na hindski jezik. Matišić (1992: 160) ističe kako je poznavanje engleskoga jezika postala svojevrsna propusnica socijalnomu i ekonomskom napretku – baš kao što je nekada bio slučaj sa sanskritom i perzijskim jezikom. Ono što anglizme čini drugačijima u odnosu na riječi arapsko-perzijskog podrijetla jest to što oni nisu dio originalnoga jezičnog korpusa i smatraju se posuđenicama, iako su obje vrste riječi takoreći „nepoželjne”. Ako se diskurs ne odvija na engleskome jeziku, anglizmi su neprikladni visokomu stilu izražavanja. Anglizmi mogu biti dio razgovornoga stila, ali ga ne uvjetuju, odnosno ne mora ih ni tada biti. U jednakome su položaju s riječima sanskrtskog i arapsko-perzijskog podrijetla isključivo u nižem stilu izražavanja u kojemu se pak pretjerano korištenje sanskrtizama čini isforsiranim.

Ovu podjelu leksika ugrubo na tri dijela u hindskome jeziku važno je znati za daljnju analizu kategorije roda. U pravilu će najviše nedosljednosti s dodjeljivanjem roda imenicama biti samo kod posuđenica, odnosno anglizama. Ako bismo promatrali samo sanskrtizme, mogli bismo uspostaviti pravila temeljena na kategoriji roda u sanskrtu koja bi se u velikoj mjeri preslikala i u hindski jezik, no ona se ne bi potpuno poklapala s pravilima imenica drugoga podrijetla. Činjenica je da izvorni govornici određuju rod imenicama sanskrtskoga i arapsko-perzijskoga podrijetla s lakoćom (iako ima iznimaka, kao i u svakome drugom jeziku uopće) i da je hindski jezik izgrađen objema vrstama leksema – zbog toga ih treba promatrati zajedno, a ne odvojeno, i u ovakvome su istraživanju jednako vrijedne obje vrste leksema te će se temeljiti na riječima obaju etimoloških postanja. Daljnja će analiza pokazati vežu li se koja pravila isključivo za neku od tih skupina riječi.

4 Odnos roda i sklonidbenih vrsta u hrvatskome i hindskome jeziku

Tamilski je jezik vjeran prikaz podudaranja broja rodova i sklonidbenih vrsta u jednome jeziku, no to nije pravilo primjenjivo na sve jezike. Podjela imeničkoga inventara hindskoga i hrvatskoga jezika odvija se na dvjema razinama: s obzirom na sklonidbenu vrstu i s obzirom na rod. Obična je jezičima zajednička činjenica da imaju više sklonidbenih vrsta nego rodova, ali odnos vrsta i rodova različit je u svakome od njih. Ako određeni rod prevladava u nekoj sklonidbenoj vrsti, naziva se *zadanim rodom*, no to ne znači da se po toj vrsti ne mogu sklanjati i imenice drugoga roda (Pišković 2011: 24).

4.1 Odnos roda i sklonidbenih vrsta u hrvatskome jeziku

U hrvatskome se jeziku prema pripadnosti imenica određenoj sklonidbenoj vrsti s velikom vjerojatnošću može odrediti i gramatički rod. Tri su sklonidbene vrste glavne¹² u hrvatskome: vrsta *a*, vrsta *e* i vrsta *i* (Barić i dr. 2005: 103–173). Roda su također tri, ali oni nisu ravnomjerno raspoređeni po sklonidbenim vrstama. To potvrđuje analiza tisuću najčešćih imenica hrvatskoga jezika T. Pišković (2011: 84). Zaključak je analize da se u vrsti *a* pojavljuju sve imenice srednjega roda, ali da u njoj prevladavaju imenice muškoga roda; da vrstom *e* dominira ženski rod, a samo je 1% imenica muškoga roda prisutno; te da vrsti *i* pripadaju isključivo imenice ženskoga roda.

Ono što ovdje treba imati na umu jest to da se u hrvatskome jeziku kao kriterij pripadnosti određenoj sklonidbenoj vrsti „uzima gramatem u samo jednome padežu (genitivu jednine) (...)” (Pišković 2011: 85). Dakle, promatrajući samo oblik imenice u kanonskome obliku, odnosno u nominativu jednine, neće biti moguće sa sigurnošću zaključiti koji joj je rod dodijeljen – pa čak niti kod imenica vrste *i*, kojima je dodijeljen ženski rod zbog toga što je njihov gramatem u nominativu jednine jednak, primjerice, imenicama vrste *a* (*ljubav-∅* – *grad-∅*). Prema kanonskome se obliku s velikom vjerojatnošću samo može tvrditi da se radi o imenici ženskoga roda ako završava na morfem *-a*. Ako je osim kanonskoga oblika poznat i gramatem određene imenice u genitivu jednine, moguće je odrediti njezinu pripadnost kojoj od sklonidbenih vrsta. Tada je moguće sa sigurnošću odrediti rod ako se radi o imenici vrste *i*,

¹² Sklonidbenih vrsta ima, dakako, više (pridjevna sklonidba, nulta sklonidba itd.). U ovome će se radu koristiti pojednostavljen prikaz zbog lakše usporedbe sa sklonidbenim vrstama hindskoga jezika. U hindskome bismo u suprotnom mogli nabrojati petnaestak sklonidbenih vrsta, no to bi samo stvorilo dodatne nesporedbe u analizi.

a s velikom se vjerojatnošću, dakako, može zaključiti da se radi o ženskome rodu ako je riječ o imenici vrste *e*. Ako se radi o imenici vrste *a*, vjerojatnost je da se radi o imenici muškoga roda gotovo četiri puta veća od one da se radi o imenici srednjega roda.¹³

Tablica 2. Raspored imenica različitih gramatičkih rodova po sklonidbenim vrstama u hrvatskome jeziku

	VRSTA A	VRSTA E	VRSTA I
muški rod	+	+	-
ženski rod	-	+	+
srednji rod	+	-	-

4.2 Odnos roda i sklonidbenih vrsta u hindskome jeziku

U hindskome jeziku poznavanje roda imenica prethodi njihovu razvrstavanju u sklonidbene vrste. Imenice se prije svega dijele prema rodu, muškome ili ženskome, a zatim u sklonidbene vrste. Ako je poznat rod imenice, zna se kako se ona deklinira. Isto tako, ako je poznata pripadnost određenoj sklonidbenoj vrsti, poznat je i gramatički rod. Pravilo vrijedi za sve imenice, bez obzira na to pripadaju li semantičkoj jezgri ili semantičkomu ostatku. Odnos je kategorije roda i sklonidbenih vrsta uvjetovan, a time je ujedno stabilniji i predvidljiviji nego što je u hrvatskome jeziku.

Matišić (1996: 19) u svojoj gramatici hindskoga jezika ističe: „Padežni odnosi koji se u sintetskim jezicima izražavaju padežnim nastavcima a u analitičkim prepozicijama (prijedlozima) u hindskome se izražavaju postpozicijama (poslijelozima).” To znači da je padež određen postpozicijom koja se nalazi uz riječ, a svi se takvi padeži zajedno nazivaju *kosim padežom* i imaju isti oblik. Uz kosi padež u hindskome su prisutni i nominativ te vokativ – ukupno tri različita padeža u jednini i množini. Imenska riječ u nominativu jednine u svojem je kanonskom obliku. Ugrubo se imenice hindskoga jezika mogu podijeliti u četiri sklonidbene vrste. Prije podjele nužno je znati rod imenice, a svakomu rodu pripadajuće su dvije sklonidbene vrste.

¹³ Istraživanje T. Pišković (2011: 84) pokazuje da se u vrsti *a* pojavilo 77% imenica muškoga i 23% srednjega gramatičkog roda. Istraživanje je provedeno na tisuću najčešćih imenica u hrvatskome jeziku.

4.3 Imenice muškoga roda

Imenice muškoga roda na -आ ili -आँ u kosome padežu jednine, vokativu i nominativu množine mijenjaju gramatem u -ए odnosno -एँ.

Ostale imenice u nominativu jednine mogu završavati na koji drugi vokal (-इ, -ई, -उ ili -ऊ) ili konsonant koji ostaju prisutni kroz cijelu deklinaciju. Kosi padež jednine, vokativ jednine i nominativ množine tih imenica jednaki su nominativu jednine. Gramatem kosoga padeža množine svih je imenica (muškoga i ženskoga roda) -ओं, a vokativa množine -ओ. Imenicama koje završavaju na -इ ili -ऊ krati se vokal prije nastavka -ओं u -इ odnosno -उ, a imenicama na -इ i -ई umeće se fonem -य ispred njega. Iznimke čine posuđenice iz sanskrta na -आ, većina naziva starijih rođaka te neke posuđenice iz arapskoga i perzijskoga (Matišić 1996: 21). Bhatt (2007: 39) u svojem priručniku za učenje hindskoga jezika kao iznimke muških imenica na -आ navodi i „vlastite imenice – imena ljudi, [nazive] mjesta itd.”¹⁴

Tablica 3. Sklonidbene vrste hindskih imenica muškoga roda (1. i 2. vrsta)

imenice muškoga roda						
		1. sklonidbena vrsta		2. sklonidbena vrsta		
jd.	N	-आ	-आँ	-इ; -ई	-उ; -ऊ	-K
	k.p.	-ए	-एँ			
	V					
mn.	N	-ओं		-इ-य-ओं	-उ-ओं	-K-ओं
	k.p.					
	V	-ओ		-इ-य-ओ	-उ-ओ	-K-ओ

¹⁴ Usporede li se s imenicama 1. sklonidbene vrste (jer se navode kao iznimke upravo te deklinacije), različite su po tome što će nastavci za kosi padež jednine, vokativ jednine i nominativ množine biti jednaki nastavku nominativu jednine, a u kosome će se padežu množine i vokativu množine nastavak -ओं i -ओ dodati na morfem -आ. Znatno ih je jednostavnije spomenuti kao nepromjenjive imenice koje se dekliniraju po 2. sklonidbenoj vrsti (poput imenice na konsonant). Uvrstimo li ih u 2. sklonidbenu vrstu, iznimaka više neće biti – no svejedno je i dalje potrebno pamtiti o kojemu se tipu imenica radi (sanskrtizmi, rodbinski odnosi, vlastite imenice itd.) kako ne bi došlo do izjednačavanja.

4.4 Imenice ženskoga roda

Imenice ženskoga roda na *-इ, -ई* i *-इया* (odnosno *-इ-य-आ*) imaju jednake oblike za nominativ, kosi padež i vokativ jednine. U množini se imenicama na *-ई* krati vokal u *-इ*, dok ga imenice na *-इ* i *-इया* čuvaju kroz deklinaciju. Na taj se (pokraćeni) vokal *-इ* u množini dodaje fonem *-य* i nastavak *-आँ*, ako se radi o nominativu, te nastavak *-औँ*, ako se radi o kosome padežu množine (imenice nastavka *-इया* fonem *-य* već imaju).

Ostale imenice u nominativu jednine mogu završavati na koji drugi vokal (*-आ, -उ* ili *-ऊ*) ili konsonant koji ostaju prisutni kroz cijelu deklinaciju. Kosi padež jednine i vokativ jednine jednaki su nominativu jednine. Gramatem je nominativa množine *-एँ*. Kao što je već spomenuto – nastavak kosoga padeža množine svih je imenica (muškoga i ženskoga roda) *-औँ*, a vokativa množine *-औ*. Imenicama koje završavaju na *-ऊ* krati se vokal prije nastavka *-औ* u *-उ*.

Tablica 4. Sklonidbene vrste hindskih imenica ženskoga roda (3. i 4.)

imenice ženskoga roda					
		3. sklonidbena vrsta	4. sklonidbena vrsta		
jd.	N	<i>-इ; -ई; -इ-य-आ</i>	<i>-आ</i>	<i>-उ; -ऊ</i>	<i>-K</i>
	k.p.				
	V				
mn.	N	<i>-इ-याँ</i>	<i>-आ-एँ</i>	<i>-उ-एँ</i>	<i>-K-एँ</i>
	k.p.	<i>-इ-य-औँ</i>	<i>-आ-औँ</i>	<i>-उ-औँ</i>	<i>-K-औँ</i>
	V	<i>-इ-य-ओ</i>	<i>-आ-ओ</i>	<i>-उ-ओ</i>	<i>-K-ओ</i>

4.5 Odnos roda i sklonidbenih vrsta obaju jezika

Podjela hindskih imenica bila bi kudikamo složenija i kompliciranija da se temelji na nastavcima jer svaki od mogućih nastavaka može biti bilo kojega roda, a samim time imati barem dvije različite sklonidbene vrste. Na primjer, imenice *केला* (*m. r.* ‘banana’), *माता* (*ž. r.*

‘majka’) i राजा (*m. r. inv.* ‘kralj’) završavaju na vokal -अ. Prva imenica pripada 1. sklonidbenoj vrsti, druga 3. vrsti, a treća imenica iznimka je od 1. vrste, ali može biti svrstana i u 2. sklonidbenu vrstu. Na temelju prije predstavljene podjele imenica rod se uvijek može zaključiti iz njezine pripadnosti određenoj sklonidbenoj vrsti, a i sklonidbena vrsta prema rodu imenice.

Pripadnost hrvatskih imenica sklonidbenoj vrsti provjerava se gramatemom *genitiva jednine*, a hindskih gramatemom *nominativa množine*. Razlika je jedino u tome što se u hrvatskome jeziku iz pripadnosti imenice određenoj sklonidbenoj vrsti rod imenice može pretpostaviti s većom ili manjom sigurnošću (osim kod imenica vrste *i*), a u hindskome se rod utvrđuje sa znatno većom sigurnošću nego u hrvatskome.¹⁵ Isto tako, ako je poznat podatak o rodu imenice u hindskome jeziku – poznata mu je i sklonidbena vrsta, pa čak i za iznimke imenica muškoga roda na -अ.

U hrvatskome jeziku sinonimno shvaćanje roda i sklonidbenih vrsta stvara probleme „jer se u istoj vrsti mogu naći imenice različitih rodova” (Pišković 2011: 24). U hindskome jeziku toga problema u pravilu nema jer rod uvjetuje sklonidbenu vrstu, a iz podatka se o sklonidbenoj vrsti s gotovo stopostotnom sigurnošću može odrediti rod bez ikakvih drugih provjera. Budući da je temelj podjele imenica kategorija roda, jasan je i zadani rod pojedinih sklonidbenih vrsta. Muški je rod zadani 1. i 2. sklonidbenoj vrsti, a ženski 3. i 4. vrsti.

Unatoč razlikama oba se jezika podudaraju u činjenici da u svakome od njih ima više sklonidbenih vrsta nego rodova i da je njihov rodni sustav formalan, i to *morfološki* jer „prizivaju usporedbu barem dvaju oblika imenice pri ispitivanju kakva kategorijalna obilježja” (Pišković 2011: 85).

¹⁵ Gotovo bez pogreške ako se ne radi o hibridnim imenicama.

5 Sročnost (*gender agreement*) – mete i kontrolori u hrvatskome i hindskome jeziku

U prethodnome je poglavlju utvrđeno da se rod imenice u hrvatskome jeziku u manjoj mjeri može sa sigurnošću odrediti preko njezine pripadnosti sklonidbenoj vrsti nego što se može rod imenica hindskoga jezika. Sljedeći je, dakle, korak usporedba određivanja roda imenice, tj. *kontrolora*, preko *meta* u obama jezicima. Kontrolorima (imenicama) rod je inherentna kategorija, a mete su „riječi kojima je oblik uvjetovan” sročnošću s njima (Pišković 2011: 194; usp. Corbett 1990: 151). To znači da će rod imenice biti prepoznat po gramatičkim morfemima meta. Imenice su nositeljice kategorije roda, a rodno flektivne riječi nositelji su rodne oznake koja je jednaka rodu imenice s kojom su sročni. U ovome će se poglavlju, prije svega, usporediti odnos imenica i pridruženih im pridjeva (u funkciji atributa) te imenica i glagola (u funkciji subjekta i predikata) u hrvatskome jeziku s onim u hindskome. „Sintaktičko okruženje u kojemu se pojavljuje sročnost (sintagma, rečenica, tekst) naziva se *domenom sročnosti*” (Pišković 2011:194).

Idealnim se tipom sročnosti smatra podudaranje rodnih oznaka u kontrolora i svih mu pripadajućih meta u domeni sročnosti – ta se pojava naziva *aliteracijskom sročnošću* (Corbett 1990: 118; usp. Pišković 2011: 198).

5.1 Sročnost u hrvatskome jeziku

Pišković (2011: 199) navodi da hrvatski jezik ima umjerenu aliteracijsku sročnost. To pokazuje na primjerima rečenica u kojima se pojavljuje prava aliteracijska sročnost (1) i na primjerima gdje se sročnosni markeri kontrolora i meta ne podudaraju uopće (2) ili pak se sročnosni markeri podudaraju samo u meta (3).

(1) Jedna je velika jabuka pala sa stabla.

(2) Došao- \emptyset je dobr-i tat-a.

(3) Objavljen-a je loš-a vijest- \emptyset .

Zaključuje da se aliteracijska sročnost meta i kontrolora u atributnome odnosu uglavnom pojavljuje u domenama s kontrolorima u nominativu (*mudr-a žen-a, dobar- \emptyset čovjek- \emptyset , lijep-o sel-o*), a u kosim je padežima u pravilu nema (*mudr-oj žen-i, mudr-im žen-ama, dobr-im čovjek-om, dobr-im ljud-ima, lijep-om sel-u, lijep-im sel-om, lijep-im sel-ima*).

Zatim citira Corbetta (2006) kako je ta pojava prisutna u većini indoeuropskih jezika, a promatra i odnos roda i padeža te zaključuje da „padež ograničava izražavanje i specificiranje roda” kod meta zbog česte pojave sinkretizma u kosim padežima jednine i množine (Pišković 2011: 203). U hrvatskome je jeziku čest i „sinkretizam oblika različitih rodova” u kosim padežima (*id.*: 202). Nemoguće je iz oblika pridjeva za GDLI jd. muškoga i srednjega roda te GDLI mn. svih rodova bez prisutnosti imenice jednoznačno odrediti o kojemu je rodu riječ (*ibid.*).

(1) GDLI jd. – *lijepog(a) grada/sela, lijepom(e/u) gradu/selu, lijepim gradom/selom*

(2) GDLI mn. – *lijepih ulica/gradova/sela; lijepim ulicama/gradovima/selima*

Kada su mete glagoli u funkciji predikata, podudarati će se sa subjektom u rodu ako su u nekome od sljedećih perifrastičnih glagolskih oblika, tj. u obliku kojemu se dodaju oblici drugog, često pomoćnog, glagola – perfekt (*čitao sam, čitala sam, čitalo je*), pluskvamperfekt (*bio sam/bijah čitao, bila sam/bijah čitala, bilo je/bijaše čitalo*), futur II. (*budete čitali, budemo čitale, budu čitala*), kondicional I. (*čitao bih, čitala bih, čitalo bi*), kondicional II. (*bili biste čitali, bile bismo čitale, bilo bi čitalo*) i pasivni oblik glagola (*čitan je, bit će čitana, bio bi čitan*) (Pišković 2011: 199). Razlog je tomu tvorenje tih oblika glagolskim pridjevima i pomoćnim glagolom *biti*. Ostali glagolski oblici nemaju rodnu oznaku, pa se sa subjektima svih rodova podudaraju u broju i licu (na primjer prezent *žena/muškarac/dijete dolazi*).

Morfemi iz kojih se daje iščitati rod imenice u pravilu su jednaki pridjevnima u nominativu:

Tablica 5. Stalni sročnosni obrasci u hrvatskome jeziku

SROČNOSNI RAZRED		PRIDJEVI	RODNO FLEKTIVNI GLAGOLSKI OBLICI
maskulinski	jd.	-ø, -i	-ø
	mn.	-i	-i
femininski	jd.	-a	-a
	mn.	-e	-e
neutrumski	jd.	-o, -e	-o
	mn.	-a	-a

5.2 Sročnost u hindskome jeziku

Dok se u hrvatskome jeziku nepromjenjivi pridjevi javljaju vrlo rijetko (*roza, bež, mat* itd.), u hindskome su znatno frekventniji. Pridjevi se u hindskome dijele u dvije skupine: na *promjenjive*, koji završavaju na -आ ili -आ¹⁶ i *nepromjenjive*. Promjenjivi pridjevi mogu imati samo tri različita nastavka. Ako su pridruženi imenici muškoga roda u nominativu jednine, imat će nastavak -आ ili -आ. U svim će ostalim padežima (nominativ množine, kosi padež, vokativ) imati nastavak -ए odnosno -ए. Promjenjivi pridjevi uz imenicu ženskoga roda imat će nastavak -ई ili -ई u svim padežima. Dakle, ako je meta promjenjivi pridjev, rod kontrolora uvijek se može prepoznati prema završnom morfemu tog pridjeva, bez obzira na to je li jasna pripadnost imenice sklonidbenoj vrsti ili nije. Preko promjenjivih pridjeva imamo podatak o rodu imenice koji izravno upućuje i na njezinu sklonidbenu vrstu ako nam ona nije otprije poznata – jer imenica, na primjer, možda završava na konsonant, kao što je to vidljivo iz sljedećih primjera:

(1) छोटा आम-० पीली मेज़-० पर है।

analiza: malen (Njd. m. r.) mango (Njd. m. r.) žut (Ljd. ž. r.) stol (Ljd. ž. r.) na (postp.) biti (3.l.jd. prez.) → *Maleni je mango na žutome stolu.*

(2) बड़ी तस्वीर-० नीले घर-० में है।

analiza: velik (Njd. ž. r.) slika (Njd. ž. r.) plav (Ljd. m. r.) kuća (Ljd. m. r.) u (postp.) biti (3.l.jd. prez.) → *Velika je slika u plavoj kući.*

U primjerima su iskorišteni svi gramatemi promjenjivih pridjeva: nastavak -आ u prvome, nastavak -ई u prvome i drugome te -ए u drugome. Imenice uz koje se nalaze završavaju na konsonant i nije im moguće odrediti sklonidbenu vrstu prema obliku. Prema nastavcima pridjeva (-आ i -ए) jasno je da su imenice आम i घर muškoga roda, a imenice मेज़ i

¹⁶ „Neki pridjevi na -आ, uglavnom perzijskoga podrijetla, ponašaju se kao nepromjenjivi” – poput ज़िंदा [živ], मादा [ženski], रोज़ाना [svakodnevan], घटिया [bezvrijedan] itd., a rijetki su oni koji se mogu ponašati kao promjenjivi i nepromjenjivi, na primjer ताज़ा [svjež] (Matišić 1996: 24).

तस्वीर (nastavak -ई) ženskoga roda. U skladu s time poznata je i pripadnost imenica sklonidbenim vrstama – आम i घर pripadaju 2. vrsti, a मेज़ i तस्वीर 4. vrsti.

Nepromjenjivi pridjevi, kao i u hrvatskome jeziku, ostaju nepromijenjeni kroz cijelu paradigmu i prema njihovim je gramatičkim morfemima nemoguće pretpostaviti rod kontrolora.

(3) लाल-० आम-० मेज़ पर है।

analiza: crven (Njd.) mango (Njd.) stol (Ljd.) na (postp.) biti (3.l.jd. prez.) → Crveni je mango na stolu.

(4) सुंदर-० तस्वीर-० सफ़ेद-० घर-० में है।

analiza: lijep (Njd.) slika (Njd.) bijel (Ljd.) kuća (Ljd.) u (postp.) biti (3.l.jd. prez.) → Lijepa je slika u bijeloj kući.

U primjerima (3) i (4) jasno je prema postpozicijama i predikatima u kojemu je padežu i broju svaka od imenica, ali rod je nemoguće prepoznati iz samih oblika. Budući da su nepromjenjivi pridjevi češći u hindskome, aliteracijska će se sročnost u nominativu pojavljivati rjeđe nego u hrvatskome jeziku, ali će zato biti vrlo česta u kosim padežima jednine ako se radi o kombinaciji promjenjiva pridjeva i imenice muškoga roda nastavka -आ ili imenice ženskoga roda nastavka -ई te o kombinaciji nepromjenjiva pridjeva i imenice koja završava na konsonant.

Tablica 6. Prikaz pridjeva uz imenice u hindskome jeziku kod kojih se pojavljuje aliteracijska sročnost¹⁷

		1. sklonidbena vrsta	3. sklonidbena vrsta	2. sklonidbena vrsta	4. sklonidbena vrsta
jd.	N	अच्छा बेटा	अच्छी बेटी	सफ़ेद-० घर-०	सफ़ेद-० मेज़-०
	k.p.	अच्छे बेटे			
	V		अच्छी बेटियाँ		सफ़ेद मेज़ें
mn.	N	अच्छे बेटों	अच्छी बेटियों	सफ़ेद घरों	सफ़ेद मेज़ों
	k.p.	अच्छे बेटो	अच्छी बेटियो	सफ़ेद घरो	सफ़ेद मेज़ो
	V				

¹⁷ Promjenjivi pridjev uz imenice 1. i 3. vrste i nepromjenjivi uz imenice 2. i 4. vrste.

Ovdje valja spomenuti i genitivnu postpoziciju **का** koju u istom kontekstu spominje i Kira Hall (2003: 141). Matišić (1996: 20) spominje da se „ponaša (...) kao promjenjivi pridjev” i upućuje na pravila o promjenjivim pridjevima, dok je Masica (1993: 221) samo ukratko naziva „nepogrešivim indikatorom rodnoga sustava.”

Već je spomenuto da su postpozicije postcedentne u odnosu na imenicu. Ono što kod ove postpozicije treba imati na umu jest to da ona ne sadrži podatak o rodu imenice koja je u genitivu nego o imenici koja slijedi nakon nje. Ona je uvijek rodno obilježena, pa je prema tome i pouzdaniji informator od pridjeva (jer oni mogu biti nepromjenjivi). Prema tome će pridjev u funkciji atributa koji kontrolira imenica u genitivu imati rodnu oznaku podudarnu s njezinim gramatičkim rodom, a postpozicija koja tu istu imenicu stavlja u genitiv imat će rodnu oznaku imenice koja je slijedi. Nju, dakle, kontrolira imenica u odnosu na koju je antecedentna.

(5) लड़के का कमरा

analiza: dječak (Gjd. m. r.) **od** (postp. Njd. m. r.) soba (Njd. m. r.) → *soba dječaka/ dječakova soba*
(doslovno: dječaka od soba)

(6) लड़के के¹⁸ कमरे

analiza: dječak (Gjd. m. r.) **od** (postp. mn. m. r.) soba (Nm. m. r.) → *sobe dječaka/ dječakove sobe*
(doslovno: dječaka od sobe)

(7) माता की किताबें

analiza: majka (Gjd. ž. r.) **od** (postp. mn. ž. r.) knjiga (Nm. ž. r.) → *knjige majke/ majčine knjige*
(doslovno: majke od knjige)

Sročnost roda imenice i glagolskih oblika u subjektno-predikatnom odnosu iznimno je česta. U hindskome jeziku vrlo je plodna tvorba glagolskih oblika participima koji sadržavaju rodnu oznaku. U sintetskih je oblika koji se ne tvore participima (isključena su, dakle, vremena poput negotovog pripovjednog vremena, tj. historijskog prezenta) moguće razlikovati rod samo u nesloženome budućem vremenu (futura I.); ostali oblici vrijede za oba roda – nesloženi konjunktiv (konjunktiv I.) i imperativ. To znači da rod imenice uz koju dolazi predikat neće biti poznat iz glagolskoga oblika predikata samo u dva slučaja. Morfemi

¹⁸ Iz postpozicije **के** moguće je prepoznati rod imenice kojoj prethodi, ali podatak o broju dat će imenica jer postpozicija u tom obliku može doći uz imenicu muškoga roda u množini, ali i imenicu muškoga roda u kosome padežu jednine. U svakome je slučaju jasno da se radi o imenici muškoga roda.

iz kojih se daje iščitati rod imenice jednaki su pridjevnim u nominativu. Sve imenice ženskoga roda diktiraju će glagolskoj meti oznaku ženskoga roda sadržanu u nastavcima -ई¹⁹ i ponekad -ई¹⁹ u množinskim oblicima, a imenice muškoga roda prepoznat će se po nastavcima -आ u jednini te -ए u množini.

1. Primjeri vremena koja nisu tvorena rodno flektivnim glagolskim oblicima:

- a) nesloženi konjunktiv: सीता मोहिनी को क्या कहे। [*Što da Sīta kaže Mohinī.*], रमेश राजीव को क्या कहे। [*Što da Rameś kaže Rādhīvu.*],
- b) imperativ: आओ, मोहिनी! [*Doḍi, Mohinī!*], आओ, प्रमोद! [*Doḍi, Pramode!*].

2. Primjeri nekih vremena koja su tvorena rodno flektivnim glagolskim oblicima:

- a) trajno sadašnje vrijeme: राम आ रहा है। [*Rām dolazi.*], सीता आ रही है। [*Sīta dolazi.*],
- b) negotovo prošlo vrijeme: राम आता था। [*Rām je dolazio.*], सीता आती थी। [*Sīta je dolazila.*],
- c) nesloženo buduće vrijeme: राम आएगा। [*Rām će doći.*], सीता आएगी। [*Sīta će doći.*].

Tablica 7. Stalni sročnosni obrasci u hindskome jeziku

SROČNOSNI RAZRED		PRIDJEVI	RODNO FLEKTIVNI GLAGOLSKI OBLICI
maskulinski	jd.	-आ	-आ
	mn.	-ए	-ए
femininski	jd.	-ई	-ई (-ई)
	mn.		-ई, -ई

¹⁹ Nazalizirani nastavak javlja se u nekim množinskim oblicima (na primjer u gotovom pripovjednom vremenu – सीता और मोहिनी घर आईं। [*Sīta i Mohinī stigle su kući.*]) ili pri negaciji česticom नहीं i ispadanju pomoćnoga glagola *biti* (na primjer u negotovom sadašnjem vremenu – सीता और मोहिनी किताबें नहीं पढ़तीं। [*Sīta i Mohinī ne čitaju knjige.*]).

5.3 Sličnosti i različitosti povezane sa sročnošću u hrvatskome i hindskome jeziku

U obama se jezicima deklinacija pridjeva razlikuje od deklinacije imenica i oba mogu imati promjenjive i nepromjenjive pridjeve. Ako su pridjev i imenica u atributnome odnosu, podatak o rodu imenice može dati samo promjenjivi pridjev. U obama se jezicima javlja sinkretizam oblika unutar pridjevne sklonidbe – u hindskome je on češći (oblik za ženski rod jednak je kroz cijelu sklonidbu; a oblik za muški rod razlikuje se samo u nominativu jednine). U hrvatskome se jeziku javlja i sinkretizam različitih rodova, a u hindskome je to slučaj samo kod nepromjenjivih pridjeva, nikada u promjenjivih (Dmn. *dobrim* dječacima/ženama/selima; Dmn. अच्छे आदमियों को/ अच्छी औरतों को).

U obama jezicima vrijedi i Greenbergova jezična univerzalija koju navodi Pišković (2011: 196): „ako se u kojemu jeziku podudara rod predikata i subjekta ili objekta, podudarati će se i pridjev s imenicom na koju se odnosi.” Dakle, iz rodno flektivnih glagolskih oblika rod će imenice uvijek biti moguće iščitati.

Ukratko, glavna je razlika u sročnosti kontrolora s rodno flektivnim metama u hindskome i hrvatskome jeziku ta da su mete u hindskome jeziku obavjesnije od onih u hrvatskome.

5.4 Usporedba rodno flektivnih morfema kontrolora i meta

Kao što je vidljivo iz tablice 5. i 7., rodno flektivni morfemi meta podudaraju se gotovo bez iznimaka u obama jezicima. Ne čudi stoga što se često završni morfemi imenica, kontrolora, poistovjećuju s podacima koje oni sadržavaju u metama ako su istoga oblika. Prema tome će se uz morfem *-a* u jednini odnosno *-e* u množini često vezati obilježje ženskoga roda, uz *-ø/-i* te *-i* muški rod, a uz *-o/-e* i *-a* srednji rod. U hindskome se obilježja ženskoga roda vežu uz morfem *-ई* odnosno *-ई*, a muškoga roda uz *-आ* i *-ए*.

5.4.1 Muški i ženski rod u hindskim dijalektima

Pojava spomenuta u prethodnome odlomku vrlo se ozbiljno odražava na kategoriju roda u nekim hindskim dijalektima. Poistovjećivanje nominativnih gramatema imenica s gramatemima rodno flektivnih riječi dovelo je do pripisivanja značajki kojega od roda

imenicama koje označavaju što neživo. Hall (2003: 138) navodi pojavu ponovnoga dodjeljivanja gramatičkoga roda već postojećim imenicama prema tome s kojim se rodom najčešće poistovjećuje gramatem imenice. Navodi primjer riječi दही (*m. r.* ‘jogurt’) i činjenicu da će ta riječ biti ženskoga roda u mnogim zapadnim dijalektima. Zatim spominje drugi fenomen koji je primijetio Bhatia – riječi koje su izvorno ženskoga roda poput हिंदी (*ž. r.* ‘hinski [jezik]’), नदी (*ž. r.* ‘rijeka’) i शादी (*ž. r.* ‘brak’) postaju imenice muškoga roda. Ovakva pojava „slabljenja gramatičkoga roda” dovest će do promjene rodnoga sustava u jeziku čiji će rezultat biti postojanje ženskoga roda samo kod onih imenica koje označavaju što živo ženskoga spola. Ako se to dogodi, sve će imenice koje predstavljaju semantički ostatak biti muškoga roda. Time bi hinski jezik imao strogi semantički rodni sustav u kojemu bi ono što označava živo ženskoga spola bilo ženskoga roda, a sve ostalo muškoga roda.

Beames (1966: 178) također govori o tendenciji muškoga roda da apsorbira sve ostale rodove u sebe. U sanskrtu je to bilo prisutno u slučaju muškoga i srednjega roda, dok se u hinskome ta tendencija dokraja izvršila brišući svaki trag o srednjemu rodu. Sada se isto događa sa ženskim rodom. Navodi primjer zabilježen na području Bihara:

(1) तुम्हा मा आता है।

analiza: tvoj (*Njd. m. r.*) majka (*Njd. ž. r.*) doći (*3.l.jd. m. r. negot.sad.vrijeme*). → Tvoja majka dolazi.

6 Posebne vrste sročnosti u hrvatskome i hindskome jeziku – slaganje subjekta i predikata

6.1 Sročnost s više kontrolora u hrvatskome i hindskome jeziku

Pišковиć (2011: 255–268) daje vrlo detaljan prikaz slaganja više kontrolora s metama u hrvatskome jeziku. Članovi kontrolora mogu biti u jednini ili množini, no s obzirom na to da se radi o više članova u bilo kojemu slučaju, meta može biti samo u množini. Pri pojavi više kontrolora različitih rodova meta će se slagati sa svim članovima, i tada će biti u množini muškoga roda, ili s onim koji mu je najbliži. Isti je slučaj i u hindskome jeziku.

Kada je meta sročna s najbližim članom višečlanoga kontrolora, rod cijeloga kontrolora nije moguće razlučiti. Ako je meta sročna sa svim članovima višečlanoga kontrolora, u pravilu će imati nastavak za muški rod množine, osim u slučaju kada su svi članovi ženskoga roda.

(1) Sinovi i majke su plakali. = बेटे और माताएँ रो रहे थे।

(2) Sinovi i majke su plakale. = बेटे और माताएँ रो रही थीं।

(3) Majka i kćeri su plakale. = माता और बेटियाँ रो रही थीं।

U hrvatskome se razlikuju pravila sročnosti višečlanih kontrolora koje čine imenice koje znače što živo od onih koji su sačinjeni od imenica koje znače što neživo. Pišković (*ibid.*) daje detaljan prikaz primjera za svaku kombinaciju roda i broja obiju skupina kontrolora (tj. ±živo). Ovdje je pak za daljnju analizu važno primijetiti tendenciju formiranja oblika meta morfemima koji nose oznaku muškoga roda množine – i ta je pojava prisutna u obama jezicima (što se može vidjeti u prvome primjeru). Osim kod imenica, pojavljuje se i u zamjenica.

6.2 Lične zamjenice u hrvatskome i hindskome jeziku

Pišковиć (2011: 200) navodi još jednu od Greenbergovih jezičnih univerzalija: „Ako su u kojemu jeziku rodno obilježene zamjenice prvoga lica, tada će rodno biti obilježene i

zamjenice drugoga i trećega lica, ali obrnuto ne vrijedi. (...) Dakle, ako su rodno flektivne zamjenice samo jednoga lica, tada su to zamjenice trećega lica.”

Lične su zamjenice u hrvatskome i hindskome jeziku različito rodno flektivne. U hrvatskome su rodno flektivne lične zamjenice trećega lica te sve ostale pridjevske zamjenice, a u hindskome uopće nema rodno flektivnih zamjenica. Ako je zamjenica u hrvatskome rodno flektivna, istu rodnu oznaku mora imati i meta (1), u suprotnom rečenica gramatički nije ovjerena (2).

(1) On je došao. Ona je došla. Ono je došlo. / Oni su došli. One su došle. Ona su došla.

(2) *On je došla. *Ona je došao. / *Oni su došle. *One su došli.

Pluralne zamjenice koje zamjenjuju kontrolore različitih rodova rodno će flektivnim predikatima odrediti oznaku za muški rod množine, bez obzira na kategoriju lica (3). Budući da hrvatski jezik ima rodno flektivne lične zamjenice trećega lica, takva se meta mora slagati s kontrolorom muškoga roda množine – sa zamjenicom *oni*. Ostale rodno flektivne zamjenice, *one* i *ona*, dolaze u obzir samo kada se radi o kontrolorima isključivo ženskoga ili isključivo srednjega roda (4).

(3) Mi smo došli. Vi ste došli. Oni su došli.

(4) On-*e* su došli-*e*. On-*a* su došli-*a*.

U hindskome jeziku svaka se (lična) zamjenica može slagati s metama obiju rodnih oznaka, što znači da u sustavu nema rodno flektivnih zamjenica kao što ih ima u hrvatskome (यह/वह =on, ona; ये/वे =oni, one). Rod je zamjenice, dakle, nemoguće predvidjeti na temelju samoga oblika zamjenice, već je on jasan iz rodno flektivnih meta:

(5) यह/वह आ गया है। यह/वह आ गयी है।

prijevod: On je došao. Ona je došla.

(6) ये/वे आ गये हैं। ये/वे आ गयी हैं।

prijevod: Oni su došli. One su došle.

Kao što je vidljivo iz prethodnih primjera, u hindskome se jeziku pojavljuju dvije zamjenice trećega lica. One nisu različite na razini kategorije roda (jedna muškoga, a druga ženskoga roda), već se odabiru prema udaljenosti onoga što zamjenjuju u odnosu na

govornika i/ili sugovornika.²⁰ Budući da nisu rodno flektivne, ne mogu gramatički determinirati rodnu oznaku meta. Zamjenica se u pravilu gramatički može slagati s metom bilo koje rodne oznake, vidljivo iz primjera (5) i (6), ali sama se meta mora slagati s rodnom kontrolora koji zamjenica zamjenjuje:

(7) मेरे दोस्त यहाँ हैं। वे कल आ गये हैं।

prijevod: Moji su **prijatelji** ovdje. Oni su jučer **stigli**.

(8) मेरी सहेलियाँ यहाँ हैं। वे कल आ गयी हैं।

prijevod: Moje su **prijateljice** ovdje. One su jučer **stigle**.

(9) मेरे दोस्त और सहेलियाँ यहाँ हैं। वे कल आ गये हैं।

prijevod: Moji su **prijatelji** i **prijateljice** ovdje. Oni su jučer **stigli**.

Pluralne zamjenice koje zamjenjuju kontrolore različitih rodova rodno će flektivnim predikatima odrediti oznaku za muški rod množine (9), bez obzira na kategoriju lica – isto kao i u hrvatskome jeziku. No s obzirom na to da hrvatski jezik ima rodno flektivne lične zamjenice trećega lica, uz metu može doći isključivo kontrolor muškoga roda množine – zamjenica *oni*. Budući da se u hindskome zamjenice ne mogu podijeliti na temelju kategorije roda, zamjenica वे odnosno ये ostaje u svim izrazima trećega lica množine. Zamjenica nije ta koja ima rodnu oznaku, već meta, a ona mora biti sročna s rodnom imenice ili sa spolom referenta kojega zamjenjuje zamjenica. Prema tome, posljednja je rečenica iz primjera (10) pogrešna²¹ jer se zamjenica odnosi na kontrolore različitih rodova, a meta nosi oznaku ženskoga roda množine.

(10) मेरे दोस्त और सहेलियाँ यहाँ हैं। *वे कल आ गयी हैं।

prijevod: Moji su **prijatelji** i **prijateljice** ovdje. *One/oni su jučer **stigle**.

6.3 Izraz poštovanja (nadređenoga i podređenoga položaja) u hrvatskome i hindskome jeziku

Obraćanje govornika samo jednome sugovorniku u hrvatskome se jeziku izriče dvjema zamjenicama: *ti* i *Vi*. Rodno se flektivni predikat uz zamjenicu *ti* slaže prema spolu

²⁰ „Kao treće lice jednine i množine služe pokazne zamjenice: वह, वे, rjeđe यह, ये” (Matišić 1996: 28).

²¹ Rečenica bi inače bez konteksta bila gramatički ispravna.

sugovornika, dok uz honorifičku zamjenicu *Vi* u pravilu uzima oznaku drugoga lica množine muškoga roda, a pridjev muškoga roda množine – bez obzira na to kojega je spola osoba kojoj se obraća.²² Honorifička zamjenica *Vi* u principu je slična ličnoj zamjenici drugoga lica množine *vi*. Razlikuje ih to što honorifička zamjenica u pravilu zahtijeva točno određenu rodnu oznaku u meta – muški rod množine. Prema tome ona se ponaša kao da je rodno flektivna. Svaka je druga kombinacija ovoga kontrolora i koje druge rodne oznake u hrvatskome standardnom jeziku gramatički pogrešna, iako neke od njih mogu pripadati razgovornim i/ili dijalektalnim načinima izražavanja poštovanja. Pišković (2011: 251) navodi ove primjere:

- (1) *Vi* ste se javila na vrijeme.
- (2) Mamica su štrukle pekli, meni nisu nikaj rekli.

Iz honorifičke zamjenice *Vi* može se indirektno, na jezičnoj razini, dobiti uvid u položaju sugovornika u odnosu na govornika. Dva su takva slučaja:

1. izraz poštovanja ili jednakoga položaja – prepoznat će se po upotrebi iste zamjenice u razgovoru (*ti – ti* ili *Vi – Vi*)
2. izraz nadređenoga i podređenoga položaja – prepoznat će se po upotrebi različitih zamjenica drugoga lica (*ti – Vi* i *Vi – ti*).

Bitno je za daljnju analizu primijetiti da poštovanje ili nadređen odnosno podređen položaj u odnosu na sugovornika dolazi isključivo iz perspektive govornika koji sugovornika oslovljava jednom od ovih zamjenica. Odnosno, u razgovoru u kojemu se sugovornici oslovljavaju s *Vi – ti* i obrnuto jedan govori o položaju drugoga u odnosu na sebe. Govornik koji oslovljava sugovornika honorifičkom zamjenicom, iz određenih svojih ili društvenih razloga, ističe da je sugovornik na višem položaju od njega. Naravno, i u prvome primjeru upotrebe zamjenica tipa *Vi – Vi* može biti slučaj da se oba sugovornika osjećaju inferiorno u odnosu na drugoga, ali to i dalje izravno ne govori o položaju samoga govornika, već o položaju sugovornika jer ga on u jezičnome smislu stavlja na višu poziciju od sebe.

Hindski jezik razlikuje tri lične zamjenice drugoga lica – तू, तुम i आप. Zamjenica तू diktira predikatnu metu u jednini, a तुम i आप u množini – ženskoga ili muškoga roda, ovisno

²² Pišković (2011: 260) navodi poseban slučaj sročnosti u kojemu je meta u množini ženskoga roda ako uz honorifičku zamjenicu *Vi* koja se odnosi na žensku osobu stoji još koji kontrolor koji referira na žensku osobu (*Ana, jeste li Vi i Mira potpisale peticiju?*).

o spolu sugovornika. Matišić (1996: 28) navodi da se zamjenica तू upotrebljava „samo kod obraćanja djeci, Bogu, krajnje potčinjenoj ili iznimno bliskoj osobi. U odnosima obične bliskosti i obraćanju potčinjenima upotrebljava se zamjenica तूम i za jedninu i za množinu. Zamjenica आप služi za obraćanje s poštovanjem i jednoj i većem broju osoba.” Dakle, zamjenica आप smatra se honorifičkom zamjenicom u hindskome jeziku. Od hrvatske se honorifičke zamjenice Vi na razini kategorije roda razlikuje po tome što mete koje dolaze uz nju imaju rodne oznake u skladu sa spolom referenta, baš kao i sve ostale lične zamjenice. Matišić zatim ukratko spominje da se umjesto zamjenice मैं (ja) nerijetko upotrebljava हम (mi) u razgovornome stilu. Valja spomenuti da se u hindskome jeziku poštovanje može izraziti i prema trećoj osobi kroz već spomenute zamjenice trećega lica množine ये i वे (oni/one/ona), pa čak i zamjenicama trećega lica jednine, वह i यह, uz metu u množini.²³

(3) बुआ... मुझे देखने लगीं।

prijevod: Tetka... me počela gledati (doslovno: Tetka su me počeli gledati).

(4) फूफा... अधीर थे।

prijevod: Tetak je bio nestrpljiv.

(5) वह कुछ देर चुप रहे।

prijevod: On je neko vrijeme šutio (dosl. On su... šutjeli).

(6) वे...बोले।

prijevod: On je... rekao. (dosl. Oni su... rekli).

Doslovan prijevod rečenice iz primjera (3) bio bi zapravo *Tetka su me počele gledati*, ali to je jednako onome što bi u nestandardnomu hrvatskom bilo *Tetka su me počeli gledati*. Prema tome je rečenica ekvivalentna onoj iz primjera (2) uz napomenu da je ovakva rečenica gramatički ispravna u standardnome hindskome jeziku i nipošto nije neobična. Razlika u rečenicama iz primjera (5) i (6) tiče se upotrebe zamjenice trećega lica u jednini (वह – on) i

²³ Svi su primjeri i prijevodi preuzeti u izvornome obliku iz Matišić (1996: 131).

množini (वे – *oni*) za referiranje na jednu mušku osobu, dok je meta u množini trećega lica u obama slučajevima. U razgovornome stilu moguće su još neke kombinacije.²⁴

Kao i u hrvatskome jeziku, iz zamjenica drugoga lica može se indirektno, na jezičnoj razini, u dvama slučajevima dobiti uvid u položaj sugovornika u odnosu na govornika, no izrazi kojima se taj podatak prenosi nešto su složeniji i drugačiji:

1. izraz poštovanja ili jednakog položaja – prepoznat će se po upotrebi iste zamjenice u razgovoru (तुम – तुम i आप – आप; odnos तू – तू vrlo je malo vjerojatan, ali je moguć)
2. izraz nadređenoga i podređenoga položaja – prepoznat će se po: a) upotrebi različitih zamjenica drugoga lica (hijerarhija zamjenica prema izrazu poštovanja od najvišega prema najnižemu jest sljedeća: आप > तुम > तू) i b) upotrebi zamjenice हम (*mi*) umjesto मैं (*ja*).

Cijela je ova shema uglavnom važna zbog zadnje konstatacije. Sva su pravila vezana uz izraz poštovanja i nadređenoga odnosno podređenoga položaja sugovornika jednaka kao u hrvatskome do zadnje tvrdnje – izraz poštovanja ili podatak o nadređenosti sugovornika daje govornik oslovljavajući ga određenom zamjenicom. U hindskome jeziku govornik odabirom zamjenice हम izravno progovara o svojem položaju u odnosu na sugovornika. Dvije su strane takva izraza – koristeći se tom zamjenicom i sročnom metom u množini, govornik „diže” sebe na viši položaj u odnosu na sugovornika. Drugo je objašnjenje ovoga specifičnog referiranja izraz poniznosti – kada govornik ne želi izravno priopćiti da on nešto želi ili traži stavljajući direktno samoga sebe u inferioran položaj prema sugovorniku.²⁵ Zanimljivo je to

²⁴ Osobno mogu potvrditi oslovljavanje iz poštovanja pri kojemu se mete ne podudaraju s kontrolorom. Rečenicu je izgovorio student hindskoga jezika (u značenju *Kako ste?*), stoga je zaista malo vjerojatno da mu pravila o sročnosti pri oslovljavanju iz poštovanja nisu poznata.

Rečenica glasi: „आप कैसे हो?” (*doslovan prijevod*: Vi kakvi si?). Ne samo da obraćanje nije bilo u skladu s rodnom/spolom referenta nego je pogrešno upotrijebljen i glagol uz zamjenicu (oblik *हो* dolazi uz zamjenicu तुम). Točna je verzija rečenice: „आप कैसी हैं?” (*doslovan prijevod*: Vi kakve ste?)

²⁵ Anjali Pande u svojem se internetskom članku bavi rodnom problematikom među mladim govornicima hindskoga jezika. U poglavlju 8.1 *Trying to seem less aggressive by using 'we'* komentira jezik kojim su se služile djevojke pri opisivanju muško-ženskih veza i osvrće se na korištenje zamjenice *we* (*mi*) umjesto *I* (*ja*):

što će često i ženske osobe uz ovu zamjenicu, govoreći o sebi, složiti metu u muškome rodu množine unatoč tome što se izrazom poštovanja smatraju i mete u množini ženskoga roda. Cijela je takva konstrukcija i upotreba izraza gotovo nezamisliva u hrvatskome, no u hindskome je, iako nije standardna, ovjerena i česta.

Ovakvih se pojava u hrvatskome jeziku dotiče Pišković (2011: 188–190) navodeći primjer žena iz Hrvatskoga zagorja koje su počele govoriti o sebi u muškome rodu kada su nakon udaje preuzele neke tradicionalno „muške” poslove (poljoprivredni poslovi i sl.). U hrvatskome je to, dakle, dijalektalna pojava, slabo rasprostranjena i vjerojatnost da će se održati i dalje vrlo je mala. U hindskome također nije standardna i primjećuje se kao odklon od jezičnih pravila, ali nije neobična i vjerojatnost da će se održati barem još neko vrijeme veća je nego u hrvatskome.²⁶ Pojava u hindskome na sličan način može biti objašnjena dominantnošću muškaraca u zajednici te porastom emancipacije žena koje preuzimaju izraze kojima se pridaju obilježja poštovanja i superiornosti u izvanjezičnoj zbilji.

6.4 Ergativna konstrukcija u hindskome jeziku

U subjektno-predikatnim sročnostima ističe se ergativna konstrukcija u hindskome jeziku. Detaljno o njoj piše Levanat-Peričić (2005), a u ovome se radu ergativna konstrukcija spominje kao morfosintaktička različitost u usporedbi s hrvatskim jezikom povezana s kategorijom roda.

„Kada za određeni jezik tvrdimo da pokazuje ergativne karakteristike, to znači da se u tom jeziku na ma kojoj razini, morfološkoj ili sintaktičkoj, subjekt neprijelazne rečenice (S)

„One strategy was the intentional use of 'we' in arguments, shifting the burden of responsibility of the subject to this inclusive 'we' rather than the 'I', which would be considered impolite or aggressive in Hindi. Of course, one could also just trace this use of 'we' as subject to the use of Hindi first person plural 'hum' as singular self reference. But if that was the case then this feature should have been present in the utterances of male speakers as well.”

²⁶ Osobno mogu potvrditi sljedeće izraze u muškome rodu izgovorene među skupinom djevojaka: *फिर मिलेंगे*, *हम जाएँगे*, *हम देखेंगे* i sl. Na moje konstantno uvjeravanje da bi te rečenice trebale, u skladu s gramatikom hindskoga jezika, glasiti *फिर मिलेंगी*, *हम जाएँगी*, *हम देखेंगी*, uvijek bih dobivala odgovor da je to pogrešno. Nakon što sam upozorila na rečenice istoga tipa u gramatici, djevojke su rekle da je pravilo u gramatici pogrešno napisano. Zajedno smo razgovarale s profesorom hindskoga jezika koji im je potvrdio da je dotično pravilo doista točno, ali da *tako danas više nitko ne govori*.

tretira jednako kao i prijelazni objekt (O), dok se subjekt prijelazne rečenice (A) tretira drukčije. U skladu s tim, jezik nazivamo akuzativnim ako S i A tretira jednako, a O drukčije” (Levanat-Peričić 2005: 19). Drugim riječima, jezik tvori ergativne konstrukcije ako subjekt neprijelazne i subjekt prijelazne rečenice tretira drugačije.

U hindskome se jeziku takve konstrukcije pojavljuju samo u prijelaznim rečenicama u glagolskim vremenima i načinima tvorenim od gotovoga participa, odnosno u gotovom sadašnjem vremenu, gotovom prošlom i gotovom pripovjednom te u gotovom prezumptivu, gotovom konjunktivu i gotovom kondicionalu (Levanat-Peričić 2005: 25; usp. Matišić 1996: 54–56, 58, 60–61, 63–64, 66–67, 69–70). Budući da se ova konstrukcija ne javlja u svim hindskim vremenima i načinima, takva se pojava naziva *rascjepom ergativnosti* (Levanat-Peričić 2005: 20). S obzirom na to da hrvatski jezik nema ergativnih konstrukcija, smatra se akuzativnim jezikom i gramatički su neovjerene rečenice u kojima se predikat slaže u rodu i broju s prijelaznim objektom (2) umjesto sa subjektom (1):

- (1) Ana je kupila vrčeve.
- (2) *Ana (*erg.*) su kupili vrčeve.

U ergativnim se hindskim konstrukcijama razlikuju dvije vrste sročnosti. U objema subjekt prelazi iz nominativa u *agentiv* (ergativ). Budući da akuzativ, u kojemu stoji objekt prijelazne rečenice, može biti jednak nominativu (3) ili je u kosom obliku uz postpoziciju को²⁷ (4), različit će biti i oblik predikata. Ako objekt nije izrečen (5) ili je objekt cijela rečenica (6), predikat će biti u onom obliku kao da se radi o objektu u akuzativu uz postpoziciju को(4).

- (3) मोहिनी ने किताबें खरीदी हैं। = Mohini je kupila knjige.
- (4) मोहिनी ने किताबों को खरीदा है। = Mohini je kupila (te) knjige.
- (5) मोहिनी ने खरीदा है। = Mohini je kupila.
- (6) मोहिनी ने कहा – मैं यहाँ हूँ। = Mohini je rekla: „Ovdje sam.”

Predikat se slaže s objektom u rodu i broju samo u primjeru (3). U svim je ostalim primjerima predikat tvoren gramatemom muškoga roda jednine, bez obzira na to što je u primjeru (4) objekt u akuzativu množine ženskoga roda. Levanat-Peričić (*id.*: 27) pita se jesu

²⁷ Ako je objekt u akuzativu s postpozicijom को, posebno se ističe, odnosno obilježen je (usp. Matišić 1996: 20).

li takve konstrukcije uopće ergativne, s obzirom na to da u konstrukcijama takva tipa predikat nije sročan s objektom. U svakome je slučaju ovaj otklon zanimljiv jer se u njemu također pojavljuje nadmoć kategorije muškoga roda, no ovaj put u jednini.

7 Gramatički i referencijalni rod u hrvatskome i hindskome jeziku

Unutar kategorije roda pojavljuje se više tipova rodova. Onaj koji se dosada analizirao *gramatički je rod*. Gramatički rod prepoznaje se, prije svega, po morfosintaktičkim obilježjima poput sročnosti kontrolora s metom u hrvatskome ili se pak daje prepoznati i iz nekih drugih podataka o imenici, kao što je pripadnost kojoj sklonidbenoj vrsti u hindskome jeziku. Gramatički je rod imenice, dakle, onaj koji u rodno flektivnih riječi povezanih s njome (mete) u domeni sročnosti uvjetuje njihovu rodnu oznaku.

Osim gramatičkoga roda u literaturi se još obrađuju i *leksički te referencijalni rod* (Pišković 2011: 79–83). Ovi se rodovi odnose samo na imenice koje čine semantičku jezgru, odnosno na one koje označavaju živa bića razlikovna prema spolu. O leksičkome se rodu može govoriti samo ako u jeziku postoje posebne leksičke jedinice za svaki spol, no za daljnje će analize od velike važnosti biti referencijalni rod, stoga će upravo ta kategorija biti detaljnije obrađena u ovome radu. *Referencijalni je rod* povezan isključivo sa spolom referenta u izvanjezičnoj zbilji, što znači da će ga imati samo imenice koje ulaze u semantičku jezgru. Referencijalni rod zato može biti samo *muški* ili *ženski*. Riječi koje pripadaju semantičkomu ostatku, a referiraju na što živo i razlikovno po spolu također mogu imati referencijalni rod.²⁸

- (1) žena – gramatički rod: *ž. r.*; referencijalni rod: *Ž*
- (2) muškarac – gramatički rod: *m. r.*; referencijalni rod: *M*
- (3) dijete – gramatički rod: *s. r.*; referencijalni rod: *M ili Ž*
- (4) deva – gramatički rod: *ž. r.*; referencijalni rod: *M ili Ž*
- (5) krokodil – gramatički rod: *m. r.*; referencijalni rod: *M ili Ž*

7.1 Odnos gramatičkoga i referencijalnoga roda u hrvatskome i hindskome jeziku

Budući da hrvatski i hindski jezik imaju jednak broj referencijalnih rodova (muški i ženski rod), ali različit broj gramatičkih rodova, prikazat će se ukratko kakvi se sve odnosi između gramatičkoga i referencijalnoga roda mogu pojaviti unutar pojedinoga jezika, a zatim provjeriti u čemu su slični i različiti te objasniti zašto je tomu tako.

²⁸ U ovome će se radu kratice za gramatički i referencijalni rod grafički razlikovati kako ne bi došlo do zabune povezane s ovim dvjema kategorijama. Gramatički rod označavat će se kao i do sada (*m. r.*, *ž. r.* i *s. r.*), a referencijalni rod kraticama *M* i *Ž*.

U sljedećoj se tablici prikazuju svi mogući odnosi između gramatičkoga roda neke imenice i njezina referencijalnog roda u hrvatskome i hindskome jeziku. Prva je kratica za gramatički rod (m. r., ž. r. i s. r.), a druga za referencijalni (M i Ž).

Tablica 8. Odnos gramatičkoga i referencijalnoga roda u hrvatskome i hindskome jeziku

HRVATSKI JEZIK			HINDSKI JEZIK		
m. r. – M	m. r. – Ž	m. r. – M i Ž	m. r. – M	m. r. – Ž	m. r. – M i Ž
ž. r. – Ž	ž. r. – M	ž. r. – M i Ž	ž. r. – Ž	ž. r. – M	ž. r. – M i Ž
s. r. – M	s. r. – Ž	s. r. – M i Ž	-	-	-

Teoretski imenica svakoga gramatičkog roda može referirati na muško biće, žensko biće ili na oba. Srednji je rod u hrvatskome različit od ostalih po tome što ne može referirati na nešto „srednje” iz izvanjezične zbilje. Hindski jezik nema taj gramatički rod, pa će se ispitati u kojim su gramatičkim rodovima raspoređeni hindski ekvivalenti imenica srednjega gramatičkog roda iz hrvatskoga i kakav je njihov odnos s potkategorijom referencijalnoga roda. U sljedećoj su tablici primjeri za svaku od navedenih kombinacija.

HRVATSKI JEZIK			HINDSKI JEZIK		
m. r. – M muškarac	m. r. – Ž curetak	m. r. – M i Ž čovjek	m. r. – M आदमी 'muškarac'	m. r. – Ž साहब ²⁹ 'gospodin/gospođa'	m. r. – M i Ž मनुष्य 'ljudsko biće'
ž. r. – Ž žena	ž. r. – M tetkica	ž. r. – M i Ž osoba	ž. r. – Ž औरत 'žena'	ž. r. – M बेटी ³⁰ 'kći'	ž. r. – M i Ž संतान 'potomak'
s. r. – M momče	s. r. – Ž djevojče	s. r. – M i Ž dijete	-	-	-

Iako su neke imenice stilski obilježene (*tetkica*; बेटी), moguće je pronaći po primjer za svaku od kombinacija. Budući da nema srednjega roda u hindskome jeziku, hrvatske imenice

²⁹ Prema Anjali Pande iz njezina internetskog članka.

³⁰ Prema Kiri Hall (2003: 159).

koje su srednjega roda, a referiraju na žensko biće u hindskome bi bile ženskoga gramatičkoga roda, dok one koje referiraju na muško biće muškoga. Rijetki su primjeri imenica jednoga gramatičkog, ali suprotnoga referencijalnog roda, osim ako zbog izvanjezičnih razloga ne dođe do promjene u leksičkome značenju imenice. Hrvatske imenice srednjega gramatičkog roda koje referiraju na muško i na žensko biće, dakle one čiji je referencijalni rod muški i ženski, u hindskome će se razvrstati u skupine ostalih mogućih kombinacija ovih dvaju tipova rodova. Prije svega će to biti kombinacija *m. r. – M i Ž* jer muški je rod *generički (opći)* u hindskome jeziku. To znači da će ekvivalenti hrvatskih imenica srednjega gramatičkog roda koje referiraju na oba spola u hindskome vrlo često biti imenice muškoga roda. Slijede primjeri nekih hrvatskih leksema srednjega gramatičkog roda s kategorijom referencijalnoga roda uz njihove hindske ekvivalente:

HRVATSKI JEZIK	HINDSKI JEZIK			
s. r. – M; Ž; M i Ž	m. r. – M i Ž	m. r. + ž. r. – M + Ž	m. r. – M	ž. r. – Ž
biće	मनुष्य, इन्सान			
dijete	बच्चा, बाल, बालक	बच्चा + बच्ची बाल/बालक + बालिका		बच्ची, बालिका
djevojčice (< djevojka)				लड़की, किशोरी, कन्या, बालिका, कुमारी
dojenče	शिशु			
janje/jare	मेमना			
momče (< momak) ³¹	बालक, किशोर		लड़का, युवक, कुमार	

³¹ Svi navedeni hindski ekvivalenti imaju i svoje mocijske parnjake (किशोर – किशोरी, युवक – युवती, बालक – बालिका, कुमार – कुमारी, लड़का – लड़की), no te se imenice ženskoga roda odnose samo na ženska živa bića.

štene	पिल्ला			
tele	बछड़ा	बछड़ा + बछड़ी		बछड़ी
unuče	पोता	पोता + पोती		पोती
ždrijebe	बछेड़ा	बछेड़ा + बछेड़ी		बछेड़ी

U pravilu su hrvatske imenice srednjega roda imenice muškoga u hindskome. Neke od tih imenica referiraju samo na bića muškoga spola (लड़का, युवक, कुमार) ili bića obaju spolova (शिशु, मनुष्य, इन्सान, बच्चा, बाल), no neke od imenica posljednjega tipa mogu imati i svoje mocijske parnjake (बच्चा – बच्ची, बाल/बालक – बालिका, बछड़ा – बछड़ी). Hrvatske imenice srednjega gramatičkog i ženskoga referencijalnog roda u hindskome će imati ekvivalente ženskoga gramatičkog i referencijalnog roda.

8 Rodno problematične imenice u hrvatskome i hindskome jeziku

Rodno su problematične one imenice čiji je odnos rodnih kategorija (gramatički, leksički, referencijalni) složen (usp. Pišković 2011: 135; usp. Corbett 1991: 66). Pišković (2011: 135) to pojašnjava na primjeru imenice koja može imati jedan gramatički rod, ali referira na oba spola, dok leksički rod nema i sl. Radi se o svim onim imenicama na koje postojeća općenita pravila o dodjeljivanju i određivanju roda ne mogu biti u potpunosti primijenjena kao što mogu biti na većinu ostalih imenica.

Pišković (*id.*: 135–169) navodi četiri vrste imenica neregularna i kolebljiva roda u hrvatskome jeziku: *hibridne* i *dvorodne imenice*, *epicene* i *defektivne imenice*. Ističe da granice među tim skupinama nisu čvrste i da je ovo „jedna od mogućih klasifikacija hrvatskih imenica kolebljiva roda koja ne dovodi u pitanje postojeće opise toga intrigantnoga materijala”. U ovome će se radu slijediti ista podjela uz prikaz jezičnoga stanja u hindskome jeziku.

8.1 Hibridne imenice u hrvatskome i hindskome jeziku

Hibridne su one imenice u kojima se očituje „nesklad između formalnoga i semantičkoga kriterija pri dodjeljivanju imeničkoga roda” (*id.*: 135). U hrvatskome se jeziku hibridnim imenicama smatraju one imenice koje se odnose na što živo, imaju stabilan referencijalni rod, ali se sklanjaju po sklonidbi „u kojoj većina imenica za živo referira na bića suprotnoga spola” (*id.*: 137). Dakle, u sukobu su referencijalni rod i zadani rod sklonidbene vrste po kojoj se imenica mijenja.

Na temelju podjele hibridnih imenica T. Pišković (*id.*: 136–142) donosim vrlo pojednostavljenu podjelu hibridnih imenica u hrvatskome jeziku:

1. hibridne imenice stabilnoga gramatičkog roda
2. hibridne imenice nestabilnoga gramatičkog roda.

Sve hibridne imenice, dakle, imaju referencijalni rod, muški ili ženski. Prva skupina hibridnih imenica nije problematična jer će kontrolori i dalje biti sročni s metama u skladu s gramatičkim rodом, bez obzira na referencijalni rod imenice ili zadani rod sklonidbene vrste po kojoj se imenica sklanja. Modifikatori uz imenice *curetak* i *djevojčuljak* uvijek će biti muškoga roda, a uz *momče* i *djevojče* mete će pak imati oznaku srednjega roda. Ovoj skupini

pripadaju još i muška vlastita imena i prezimena koja se sklanjaju po *e*-deklinaciji³² (*Andrija, Tomica, Jura, Duje, Mile, Franjo, Pero; Budiša, Znika* itd.) te imenice poput *tata* i *djedica*. Gramatički rod ovakvih hibridnih imenica može biti podudaran s referencijalnim rodом imenice (npr. *tata*), ali i ne mora (npr. *curetak*). Zadani rod sklonidbene vrste kojoj pripada hibridna imenica bit će različit od gramatičkoga, no na sročnost s metama neće utjecati. Drugačiji tip sročnosti osim onoga s gramatičkim rodом nije moguć.

Problemi se pojavljuju u drugoj skupini hibridnih imenica koju čine imenice poput *gazda, kolega, momčina, starkelja* i sl. Gramatički je rod ove skupine imenica kolebljiv u njihovu množinskom obliku (rjeđe već u jednini). To znači da će imenice poput *kolega, gazda, mladoženja* i *vođa* u jednini diktirati oznaku muškoga roda, jer to je njihov gramatički i referencijalni rod, a u množini mogu biti i muškoga i ženskoga roda. Na rodnu kolebljivost utječu zadani rod sklonidbene vrste *e* (ženski rod) i činjenica da množinski oblici mnogih takvih imenica mogu referirati na skupinu muškaraca, ali i na skupinu ljudi obaju spolova (*ovaj kolega – ovi kolege, ove kolege*). S druge strane, u ovoj se skupini hibridnih imenica pojavljuju i imenice poput *momčina, bradonja* i *starkelja* koje su rodno kolebljive već u jednini (*ovaj momčina – ova momčina*).

U hidskome je situacija nešto drugačija. Valja se prije svega podsjetiti na to da je kategorija roda ona na kojoj se temelji podjela imenica u sklonidbene vrste, a imenicama koje čine semantičku jezgru, tj. označavaju živa bića muškoga ili ženskoga spola, dodijeljen je gramatički rod u skladu sa spolom. Ako je imenica u svojem primarnom i najčešćem značenju, primjerice, ženskoga gramatičkog roda, nema dvojbe da je njezin referent u izvanjezičnoj zbilji osoba ženskoga spola. Isto vrijedi i za muški rod, a treće opcije jednostavno nema. Također, imenici se određenoga roda paralelno zna i sklonidbena vrsta, a sukladno tome poznat je i rod ako je poznata sklonidbena vrsta. Ovdje je, dakle, moguće govoriti samo o onim imenicama koje su zbog društvenih, izvanjezičnih promjena promijenile gramatički rod. Ukratko, u hibridne bismo imenice mogli ubrojiti one imenice čija su značenja proširena i još neke imenice koje mogu referirati na oba spola o kojima će biti više riječi.

U prvu skupinu hibridnih imenica, kao što su to *curetak* ili pak *momče* u hrvatskome, ne možemo svrstati nijednu imenicu u izvornome značenju. Zbog preciznosti svrstavanja imenica u sklonidbene vrste prema referencijalnome i gramatičkome rodу, izvorno ne postoje

³² Sklonidbenom vrstom *e* sklanja se 99% imenica ženskoga gramatičkog roda i 1% muškoga roda (Pišković 2011: 84).

hibridne imenice takva tipa. Ako je imenica ženskoga referencijalnog roda, bit će i ženskoga gramatičkog roda. U usporedbi s hrvatskim imenicama poput *tata*, *djedica* i muških vlastitih imena *e*-vrste ponovno je potrebno napomenuti da će istovrsne hindske imenice koje ovdje mogu ući biti rezultat kakvih izvanjezičnih promjena. Imenica **मेम-साहब** (doslovno: ‘gospođa gospodin’; usporedivo s konstrukcijama poput „gospođa doktor” u hrvatskome) jedna je od rijetkih koje se mogu svrstati u taj tip imenica. Nastala je tako što je imenica **साहब**, izvorno muškoga gramatičkoga i referencijalnoga roda, počela referirati i na ženski spol. Zatim joj se dodala imenica **मेम**, koja je u odnosu na nju nekakva vrsta prefiksoida, kako bi bilo jasnije da se misli na žensku osobu. Sklonidbena vrsta imenice ostaje izvorna – ona u kojoj je zadani rod muški, ali gramatički i referencijalni rod upućuju na to da je imenica ženskoga roda. Imenica se ni u kojemu slučaju ne može slagati s metama muškoga roda. Dakle, imenica ima stabilan gramatički i referencijalni rod (ženski), ali se deklinira kao da je muškoga gramatičkog i referencijalnog roda – onako kako se i inače deklinira imenica **साहब**.

(4) **मेम-साहब आई थी।**

analiza: gospođa (Njd. ž. r.), doći (3.l.jd. ž. r. got.proš.vrijeme) → *Gospođa je došla.*

(5) ***मेम-साहब आया था।**

analiza: gospođa (Njd. ž. r.), doći (3.l.jd. m. r. got.proš.vrijeme) → **Gospođa je došao.*

U hrvatskome jeziku kod, na primjer, imenice *tata* ova neobičnost nije toliko izražena jer kategorija roda ne prethodi podjeli imenica u sklonidbene vrste u istoj mjeri kao u hindscome. Zbog toga će otklona od primarnoga i temeljnoga pravila u hindscome jezičnom sustavu imenica takva tipa biti „hibridnija” nego što će biti u hrvatskome. Odnosno, u hindscome je jeziku nepodudaranje gramatičkoga i referencijalnoga roda sa sklonidbenom vrstom kojoj imenica pripada, a samim time i nepodudaranje sa zadanim rodом te sklonidbene vrste, znatno rjeđe i neobičnije.

Drugi je tip hibridnih imenica onaj u koji ulaze imenice kolebljiva gramatičkog roda. Takve imenice u hrvatskome sročnost s metama u jednini uspostavljaju prema gramatičkome rodu (*kolega*, *gazda*), a u množini prema gramatičkome ili referencijalnome rodu. Neke se imenice tako vladaju već u jednini (*momčina*, *starkelja*). Kod hindskih imenica takva tipa promatra se samo jedan njihov aspekt, a ne imenica u cijelosti. To su imenice koje prema spolu referenta mijenjaju gramatički rod (rodna oznaka mete usklađuje se s referencijalnim

rodom), ali ne mijenjaju sklonidbenu vrstu. Gramatički je rod determiniran referencijalnim rodom. Ako mete nisu usklađene s referencijalnim rodom – rečenica nije ispravna. Odnosno, ako imenica takva tipa referira na žensku osobu, a mete nose oznaku muškoga roda informacija je shvaćena kao da se radi o muškoj osobi. Takva imenica nije hibridna sama po sebi, već je ta hibridnost jedan aspekt njezine upotrebe. Samo onda kada referira na osobu suprotnoga spola od onoga na koji se izvorno referira, tj. kada je gramatički rod drugačiji od zadanoga roda sklonidbene vrste po kojoj se imenica mijenja, ponaša se kao hibridna. Primjeri (6) i (7) te (8) i (9) prikazuju iste imenice u domeni sročnosti. U prvim dvama primjerima imenica nije hibridna, a u sljedećim dvama jest.

(6) दोस्त [m. r. ‘prijatelj’] – ये मेरे दोस्त हैं।

analiza: on (Nm. m. r.) **moj** (Nm. m. r.) **prijatelj** (Nm. m. r.) biti (3.l.mn. prez.) → *Oni su moji prijatelji.*

(7) मंत्री [m. r. ‘ministar’] – बहुत मंत्री आये हैं।

analiza: mnogo (pril.) **ministar** (Nm. m. r.) **doći** (3.l.mn. m. r. got.sad.vrijeme) → *Mnogi su ministri došli* (Došlo je mnogo ministara).

Hibridnost će, dakle, biti uočena u ovakvim primjerima:

(8) दोस्त [m. r. ‘prijatelj’] – ये मेरी दोस्त हैं।

analiza: on (Nm. ž. r.) **moj** (Nm. ž. r.) **prijatelj** (Nm. ž. r.) biti (3.l.mn. prez.) → *One su moje prijateljice.*

(9) मंत्री³³ [m. r. ‘ministar’] – बहुत मंत्री आई हैं।

analiza: mnogo (pril.) **ministar** (Nm. ž. r.) **doći** (3.l.mn. ž. r. got.sad.vrijeme) → *Mnoge su ministrice došle* (Došlo je mnogo ministrice).

Iz ovih je primjera jasno da sklonidbena vrsta imenica ostaje ista. Njihovi gramatemi u nominativu množine potpuno su međusobno jednaki i isti onomu koji se pojavljuje u sklonidbenoj vrsti s muškim rodom kao zadanim (2. sklonidbena vrsta). Promjena referencijalnoga roda nema utjecaj na sklonidbenu vrstu već na promjenu gramatičkoga roda.

³³ Ova je imenica u gramatici hindskoga jezika (Śrīśaraṇ 2010: 65) navedena kao „dvorodna” (उभयलिङ्गी शब्द – „riječ obaju rodova”), što znači da je svijest o mogućnosti dvostrukoga referencijalnog roda u hindskih riječi registrirana. Leksem je u jednome rječniku označen kraticama *f.* i *m.* (McGregor 1993), a u drugome samo kraticom *m.* (Bahri 2010). U svakome je slučaju jasno da se radi o imenici izvorno muškoga gramatičkog i referencijalnog roda, ali joj se zbog promjena u društvu dodao i ženski rod.

Promjena sklonidbene vrste nije uobičajena kod takvih hindskih imenica (दोस्त, मंत्री, प्रधान मंत्री, मैनेजर, साहब³⁴ i sl.) unatoč tome što ona jest opravdana temeljnim pravilom o podjeli imenica u sklonidbene. U izvornu se deklinaciju imenice, tj. u sklonidbenu vrstu, vrlo rijetko zadire.

U taj tip hibridnih imenica ulaze i pridjevi koji su poimeničenjem postali etnici ili označavaju pripadnike religija.

(10) एक हिंदू आया था।

analiza: jedan (indekl.) hinduist (Njd. m. r.) doći (3.l.jd. m. r. got.proš.vrijeme) → Jedan je hinduist došao.

(11) एक हिंदू आई थी।

analiza: jedan (indekl.) hinduist (Njd. ž. r.) doći (3.l.jd. ž. r. got.proš.vrijeme) → Jedna je hinduistkinja došla.

(12) एक भारतीय आया था।

analiza: jedan (indekl.) Indijac (Njd. m. r.) doći (3.l.jd. m. r. got.proš.vrijeme). → Jedan je Indijac došao.

(13) एक भारतीय आयी थी।

analiza: jedan (indekl.) Indijac (Njd. ž. r.) doći (3.l.jd. ž. r. got.proš.vrijeme) → Jedna je Indijka došla.

Sve se hibridne imenice kolebljiva gramatičkog roda u jednini mogu odnositi na oba spola (odnosno na jedan spol, ovisno o referentu), a u množini mogu referirati na muškarce, žene ili skupinu muškaraca i žena. Imenica će biti hibridna samo onda kada se odnosi na žensko biće ili skupinu ženskih bića. Samo su u tome slučaju gramatički i referencijalni rod u sukobu sa zadanim rodом sklonidbene vrste kojoj imenica pripada, što je moguće prepoznati prema rodnim oznakama koje imaju mete uz ove imenice.

Imenice u sljedećim primjerima, (14) i (15), referiraju na osobe ženskoga spola, ali u domeni sročnosti sročnost je uspostavljena s muškim gramatičkim rodом te zbog toga na temelju modifikatora nije moguće zaključiti da se radi o ženskim osobama. Budući da je kod takvih imenica dopušteno slaganje s metama u skladu s referencijalnim rodом, nema potrebe da se imenice ponašaju kao *epiceni* – kao imenice stabilnoga gramatičkog roda koje ujedno referiraju na oba spola. Iako su takve rečenice ovjerene, nisu gramatički ispravne ako referiraju na osobe ženskoga spola.

³⁴ Oslovljavanje žene ovom imenicom potvrđuje Anjali Pande u svojem internetskom članku.

(14) दोस्त [m./ž. r. 'prijatelj(ica)'] – ये मेरे दोस्त हैं।

analiza: on (Nm. m. r.) **moj** (Nm. m. r.) **prijatelj** (Nm. m. r.) biti (3.l.mn. prez.) → *One su moje prijateljice* (doslovno: *Oni su moji prijatelji*).

(15) डॉक्टर [m./ž. r. 'liječnik(ica)'] – ये मेरे डॉक्टर हैं।

analiza: on (Nm. m. r.) **moj** (Nm. m. r.) **liječnik** (Nm. m. r.) biti (3.l.mn. prez.) → *One su moje liječnice* (doslovno: *Oni su moji liječnici*).

8.1.1 Usporedba hibridnih imenica hrvatskoga i hindskoga jezika

U hrvatskome se jeziku hibridnim imenicama smatraju one koje imaju stabilan referencijalni rod, ali se mijenjaju po sklonidbenoj vrsti čiji je zadani rod suprotan od njihova referencijalnog roda. Pri utvrđivanju hibridnih hindskih imenica prema načelima primjenjivim na hrvatske imenice primjećuje se da je takvih hindskih imenica vrlo malo, ali da se hibridnost realizira i na još jednomu, određenomu tipu imenica. Budući da je kategorija roda temelj podjele hindskih imenica u sklonidbene vrste, primjeri u kojima je imenica jednoga gramatičkog, ali drugoga referencijalnog roda postoje samo ako se leksemu proširi značenje, i to najčešće tako da može obuhvaćati referente obaju spolova. Osim toga, takve imenice često nisu hibridne same po sebi, već je hibridnost samo jedan aspekt njihove upotrebe. Zbog toga valja utvrditi što bi bila točna definicija hibridnosti u hindskih imenica i koji tip hindskih imenica možemo smatrati hibridnima. Ako je kriterij hibridnosti nepodudaranje stabilnoga referencijalnog roda imenice sa zadanim rodom sklonidbene vrste kojoj pripada (usp. Corbett 1991: 66, 183), onda govoreći o hibridnim imenicama u obama jezicima možemo reći sljedeće:

*Hrvatske su i hindske hibridne imenice stabilnoga referencijalnoga roda i pripadaju sklonidbenoj vrsti čiji zadani rod nije podudaran s njihovim referencijalnim rodom. Hindskim se hibridnim imenicama mogu smatrati i one imenice koje su zbog proširenja njihova značenja počele referirati na bića obaju spolova te se sročnost s metama može uspostaviti s obama referencijalnim rodovima, pri čemu upotreba jednoga isključuje referiranje na drugi.*³⁵ Hindske se hibridne imenice dijele na one koje imaju stabilan referencijalni i gramatički rod

³⁵ Imenica muškoga gramatičkog roda u množinskome obliku i dalje može referirati na skupinu bića muškoga i ženskoga spola.

(मेम-साहब), i one se smatraju hibridnim imenicama u punome smislu, te na hibridne imenice koje se mogu slagati s metama obaju rodova (दोस्त, मित्र, मंत्री, प्रधान मंत्री, प्रोफेसर, मैनेजर), kod takvih je imenica hibridnost samo jedan aspekt njihove upotrebe.³⁶

Analiza hrvatskih hibridnih imenica T. Pišković (2011: 136–146) pokazuje da u hrvatskome jeziku one mogu biti podijeljene u više skupina, tipova, podtipova i sl. U hindskome je skupina imenica na kojima se hibridnost javlja samo djelomično zabilježena kao ravnopravna ostalim imenicama muškoga i ženskoga gramatičkog roda. Imenice koje potpuno odgovaraju Corbettovu poimanju hibridnosti (poput मेम-साहब) nisu posebno istaknute, vjerojatno zbog toga što takve imenice nisu zapravo problematične. U Śrīśaraṇovoj gramatici (2010: 65) postoji podjela imenica na tri skupine: imenice ženskoga roda (स्त्रीलिंग), muškoga roda (पुंलिंग) i *dvorodne* imenice, odnosno „objerodne riječi” (उभयलिंगी शब्द; उभय *prid.* ‘oba’). Imenice ženskoga roda povezane su sa *ženskosti* (स्त्रीत्व), muškoga roda s *muškosti* (पुरुषत्व), a dvorodne su one imenice „koje sadrže oba svojstva.” Zatim piše da je njihov rod nepromjenjiv („लिंग परिवर्तन नहीं होता”). O kojemu se to točno rodu kod dvorodnih imenica radi, ne piše ništa. Zatim su dana dva primjera rečenica u kojima su subjekti dvorodne imenice:

(1) प्रधानमंत्री घर पर चले गए।

(2) मैनेजर ने जल्दी छुट्टी कर दी।

U prvome primjeru (प्रधानमंत्री *m./ž. r.* – ‘premijer’) meta nosi mušku rodnu oznaku u množini. Kontrolor je imenica 2. sklonidbene vrste, što znači da ima isti oblik u nominativu jednine i nominativu množine. Imenica se može odnositi na skupinu muškaraca, ali i na skupinu ljudi obaju spolova jer se profesijske imenice muškoga roda mogu odnositi na oba spola. S druge strane, moguće je da je kontrolor u jednini, a meta nosi mušku rodnu oznaku u množini jer se osoba oslovljava iz poštovanja. Budući da nije često da u Indiji premijer bude ženska osoba, moguće je i to da je izraz poštovanja koji se inače koristi za mušku osobu (muški rod množine) ostao i pri oslovljavanju ženske osobe. Primjer, dakle, nije jasan i ne

³⁶ Istu pojavu navodi Corbett (1991: 183–184) na primjeru riječi *vrač* u ruskome jeziku. Kada se imenica odnosi na muško biće, smatra je dvorodnom, a kada na žensko, hibridnom. Više o tome i u sljedećem poglavlju.

razjašnjava pravilnu upotrebu rodno flektivnih riječi uz imenice takva tipa. U drugome pak je primjeru subjekt (मैनेजर *m./ž. r.* – ‘menadžer’) u agentivu, što znači da je predikat sročan s objektom (छुट्टी *ž. r.* – ‘praznik’). Dakle, prikaz sročnosti dvorodne imenice s pripadajućim joj rodno flektivnim riječima vješto je zaobiđen u primjerima, a gramatička pravila u vezi toga nisu dovoljno i jednoznačno objašnjena.

Kao što je već prije spomenuto, Śrīśaraṇ ističe da je rod hindskih dvorodnih imenica nepromjenjiv, a o kojemu se to „nepromjenjivome” rodu kod takvih „dvorodnih” imenica radi, ne piše ništa. Vjerojatno se konstatacija odnosi na onaj prvi, izvorni rod imenice i njezinu sklonidbenu vrstu. Corbett (1991: 184) uz primjer ruske imenice *vrač* ističe da se u cijelome jezičnom sustavu pojavljuje samo nekoliko takvih imenica. U hindskome se jeziku tako ponaša cijela skupina imenica koja je izjednačena sa svim ostalim kategorijama roda – muškim rodom i ženskim. Ovo je još jedan pokazatelj koliko je velika uloga kategorija roda u podjeli imenica. Budući da se ta „dvorodnost” navodi kao ravnopravna kategorija uz ostale rodove, muški i ženski, u kontekstu hindskoga jezičnog sustava ne bismo ih trebali nazivati hibridnima – jer one to nisu. Dijakronijski gledano takve su imenice bile hibridne, ali s obzirom na to da su gramatike deskriptivnoga karaktera, ne bi ih se trebalo smatrati nekakvom vrstom zanimljivih fenomena u današnjemu standardnom hindskom jeziku kao što to radi Corbett (*id.*: 183) na primjeru ruskoga jezika. Naravno, one i dalje jesu hibridne prema Corbettovu shvaćanju hibridnosti, tj. imaju taj jedan aspekt koji se može smatrati hibridnim, ali nisu toliko neobične u današnjemu sustavu hindskoga jezika kao što su u hrvatskome ili ruskome. Problem je samo određivanje točne definicije u gramatikama i određivanje roda takvih imenica u rječnicima. Uz nekoje stoje odrednice jednoga, dok uz druge obaju rodova. Problem je i taj što u hindskome postoje i *dvorodne* imenice prema Corbettovu shvaćanju toga naziva (*id.*: 67), a one se u rječnicima jednako označavaju. Treba napomenuti i da je opis imenica različitih ili kolebljivih rodova u gramatici vrlo oskudan i nedovoljno stručan. U tu skupinu ulaze i svi etnici te pripadnici religija (neki su od njih također prikazani u tablici koja slijedi), što nije spomenuto u gramatikama.³⁷ U sljedećoj tablici prikazane su rodne oznake iz

³⁷ Podjela imenica na „tri roda” – muški, ženski i *oba* – spomenuta je u Śrīśaraṇovoj gramatici standardnoga hindskoga jezika (2010). Daje čak i nekoliko primjera takvih imenica, ali ne i koje su to općenito, možemo li ih prepoznati po čemu, kako se ponašaju njihove mete u domeni sročnosti i sl. Matišić (1996) dijeli imenice samo na ženske i muške. Snell i Weightman (1999) te Bhatt (2007) u svojim se priručnicima za samostalno učenje hindskoga ukratko osvrću na kategoriju roda. U rječnicima obaju priručnika postoje oznake *m./f.* uz neke lekseme. Snell i Weightman (1999: 23) navode da su „hindske imenice ili muške ili ženske” i da zbog toga

dvaju rječnika nekih hibridnih, odnosno „objerodnih”, hindskih imenica. Ovakav se problem, dakle, javlja samo kod hibridnih imenica nestabilnoga gramatičkog roda, a javlja se i u rječnicima hrvatskoga jezika.

LEKSEM	<i>LEARNER'S HINDI- ENGLISH DICTIONARY</i>	<i>THE OXFORD HINDI-ENGLISH DICTIONARY</i>
दोस्त 'prijatelj, saveznik'	m.	m.
मित्र 'prijatelj'	m.	m.; f.
मैनेजर 'menadžer'	m.	-
डाक्टर 'liječnik'	m.	m.
मंत्री 'ministar, tajnik'	m.	m.; f.
प्रधान मंत्री 'premijer'	_38	m.; f.
भारतीय 'Indijac'	m.	m.
अंग्रेज़ 'Englez, Britanac'	m.	m.
कश्मीरी 'Kašmirac'	-	m.
हिंदू 'hindu, hinduist'	-	m.
मुसलमान 'musliman'	m.	m.

8.2 Dvorodne imenice u hrvatskome i hindskome jeziku

Corbett (1991: 67) prije svega definira što dvorodne imenice nisu. Iz dvorodnih imenica isključene su one imenice koje su homonimi – riječi odnosno leksemi istoga oblika, ali različita značenja. Pišković (2011: 146–147) navodi primjere homonima poput *paša* koja u muškome rodu znači ‘turski dostojanstvenik’, a u ženskome ‘ispaša’. U hindskome bi primjeri takvih riječi bili leksemi चॉद [*m. r.* ‘Mjesec’; *ž. r.* ‘kruna’] i नाथ [*m. r.* ‘gospodar’, ‘suprug’];

gramatički rod svake nove riječi treba naučiti. Ne objašnjavaju na što se konkretno oznaka *m./f.* odnosi i zašto je pripisana nekim imenicama (ta se oznaka nalazi uglavnom uz pridjeve koji su poimeničenjem postali etnici ili označavaju pripadnike religija). Bhatt (2007: 8) se na sličan način osvrće na kategoriju roda, ali upozorava da se gramatički rod imenica ne smije poistovjećivati s „prirodnim biološkim rodом”.

³⁸ Leksička jedinica je zabilježena, ali uz nju ne stoji podatak o gramatičkome rodu.

ž. r. 'nakit koji se nosi na nosu']'.³⁹ Takve se imenice ne smatraju dvorodnima jer čine zasebne riječi, a ne polisemnu leksičku jedinicu. Corbett (1991: 67) isključuje i imenice u mocijskome odnosu.

Prema podjeli dvorodnih imenica hrvatskoga jezika koju navodi T. Pišković (2011: 146–156) može se zaključiti da postoje dva glavna tipa:

1. dvorodne imenice u kojih promjena roda uzrokuje promjenu značenja ([+živo])
2. dvorodne imenice u kojih promjena roda ne uzrokuje promjenu značenja ([-živo]).

U prvu bi skupinu ušle one imenice koje se odnose na što živo, koje nemaju leksički rod, ali imaju dvostruk referencijalni rod. Od hibridnih se imenica ova skupina dvorodnih imenica razlikuje u tome što hibridne imenice imaju stabilan referencijalni rod, a kolebanje između gramatičkoga i referencijalnoga roda uzrokuje sklonidbena vrsta kojoj imenica pripada. Promjena roda nema utjecaj na značenje hibridne imenice. U prvoj skupini dvorodnih imenica kolebanje je izazvano dvostrukim referencijalnim rodom. Pišković (*id.*: 148) navodi, između ostalih, ove primjere: *izbjeglica*, *izdajica*, *ulizica*, *varalica*, *hvališa*, *ustaša*, *lijenčina*, *potrkuša*, *grdoba*, *knjigoveža*, *strojovođa*, *bestija/beštija*, *bitanga*, *faca*, *mumija*, *blebetalo*, *njuškalo*, *trčkaralo* itd. Dijeli ih prema sufiksima kojima su izvedene, a dodaje im i one hibridne imenice kad označavaju i mušku i žensku osobu, na primjer *starješina*, *bakljonoša*, *drvosječa*, *ispičutura*, *vucibatina* itd. (*id.*: 139, 148). Promjena gramatičkoga roda u skladu s referencijalnim u svih se ovih imenica odražava i na leksička značenja. Pišković (*id.*: 149) ovoj skupini pribraja i imenicu *djeca* koja je ujedno i *defektivna*. Jedninski je oblik ove imenice *dijete*, a ta je imenica srednjega roda bez obzira na to kojega je spola referent. Imenica *djeca* pak je dvorodna „jer se slaže s atributnim modifikatorima ženskoga roda i predikatnim modifikatorima srednjega roda” (*ibid.*).

Drugu skupinu dvorodnih imenica u hrvatskome jeziku čine imenice koje se odnose na što neživo. Budući da pripadaju semantičkomu ostatku, nemaju referencijalni rod te on ne može biti razlog kolebljivosti roda. Promjena roda kod njih neće uzrokovati promjenu značenja, ali može biti povezana s promjenom sklonidbene vrste i biti uzrok promjeni sročnosti s modifikatorima. Takve su imenice *bol*, *čar*, *gar*, *glad*, *pelud*, *jugo*, *finale*, *čelo*, *garež*, *gnjilež* itd. i mogu se podijeliti prema pripadnosti sklonidbenim vrstama (usp. Pišković 2011: 150, 153). Nekim se imenicama promjenom gramatičkoga roda mijenja i sklonidbena

³⁹ Leksičke jedinice navedene su kao homonimi u rječnicima *Learner's Hindi-English Dictionary* i *The Oxford Hindi-English Dictionary*.

vrsta. Tako će se imenice *bol*, *čar*, *gar*, *glad*, *pelud* kolebati između vrste *a* i vrste *i* te muškoga i ženskoga roda. Imenice *jugo* i *finale* pripadaju istoj sklonidbenoj vrsti, vrsti *a*, no kolebaju se između muškoga i srednjega roda. Problematičniji su oni primjeri kod kojih imenica u jednini ima jednu sklonidbenu vrstu, a u množini koju drugu, na primjer *oko* – *oči*, *uho* – *uši* (usp. *id.*: 154–155).

Ista je podjela dvorodnih imenica primjenjiva i u hindskome jezičnom sustavu, dakle razmatrat će se dvije skupine dvorodnih imenica. U jednoj od njih dolazi do promjene značenja jer se odnose na što živo, a drugu skupinu dvorodnih imenica čine imenice koje su dio semantičkoga ostatka te njihovo značenje ostaje isto.

U prvu se skupinu ubrajaju, kao i u hrvatskome, sve one hibridne imenice čiji referencijalni rod može biti i muški i ženski (isključene su, dakle, imenice poput मेम-साहब, ž. r. ‘gospođa’). Budući da ih Corbett (1991) uglavnom spominje u poglavljima o hibridnim imenicama, a u hindskoj su gramatici navedene kao dvorodne, postavlja se pitanje kojemu se nazivu i zašto priključiti. Prema Corbettu su one i hibridne i dvorodne – hibridne kada se imenica odnosi na žensko biće, a dvorodne kada se odnosi na muško. Prema terminološkim se načelima naziv ne bi trebao mijenjati ako je već ustaljen u struci i ako za to ne postoji dovoljno dobar razlog, a osim toga, naziv nije pogrešan i u skladu je s normama hindskoga standardnoga jezika (Hudeček i Mihaljević 2012). Takve bi se imenice svakako trebale posebno istaknuti u gramatikama, uz jednoznačan opis i pravila upotrebe s primjerenim primjerima. Izjednačavanje ove skupine s ostalim rodnim kategorijama može dodatno zbuniti korisnike. U pravilu se te imenice ponajprije odnose na mušku osobu jer muški je rod generički u hindskome. Dakle svakoj se od tih imenica može pridružiti jedan rod koji obično ima prednost pred drugim, a to će u pravilu biti muški rod. Stoga bi prikladnije bilo navesti ih kao posebnu skupinu imenica koje se mogu slagati s modifikatorima obaju rodova.

Prava se dvorodnost imenica vidi u primjerima poput leksema मँगेतर (*m./ž.* ‘zaručnik’/‘zaručnica’). Ako je imenica muškoga roda, njezino je značenje ‘zaručnik’ i modifikatori će biti muškoga roda. Kada je ženskoga, znači ‘zaručnica’ i modifikatori nose oznaku ženskoga roda. Od hindskih hibridnih imenica razlikuje se po tome što mijenja sklonidbenu vrstu. Imenica u cijelosti odgovara i Corbettovu poimanju dvorodnosti, a ne samo djelomično. Kada je imenica muškoga roda, sklanja se po 2. sklonidbenoj vrsti, a kada je ženskoga roda, sklanja se po 4. vrsti. To se može vidjeti u primjerima (1) i (2). Imenica muškoga roda u množini može se odnositi i na grupu osoba muškoga i ženskoga spola.

(1) मँगेतर-० गा रहे हैं।

analiza: zaručnik (Nm. m. r.) pjevati (3.l.mn. m. r. tr.sad.vrijeme) → Zaručnici pjevaju.

(2) मँगेतरें गा रही हैं।

analiza: zaručnik (Nm. ž. r.) pjevati (3.l.mn. ž. r. tr.sad.vrijeme) → Zaručnice pjevaju.

Ovaj je primjer nadasve zanimljiv upravo zbog toga što se poštuje načelo podjele imenica u sklonidbene vrste na temelju kategorije roda. Gramatem nominativa množine odaje podatak da imenica iz prvoga primjera pripada 2. sklonidbenoj vrsti, a imenica iz drugoga primjera 4. vrsti. Kod hindskih hibridnih imenica nestabilnoga gramatičkog roda (one koje Corbett klasificira hibridnima i dvorodnima, poput ruske imenice *vrač*) toga u pravilu nema u standardnome jeziku. Dvorodne imenice poput मँगेतर, uz imenice iz skupine koja slijedi, trebale bi imati prednost pri izjednačavanju s ostalim kategorijama roda jer sve tri dosljedno poštuju pravilo uvrštavanja u sklonidbene vrste prema gramatičkome rodu koji im je dodijeljen.

Drugu skupinu imenica čine one koje ulaze u semantički ostatak. Kao i imenice iz prve skupine imaju dva roda, no značenje imenice ostaje isto. To su leksemi poput कलम (*m./ž. r.* 'nalivpero'), देह (*m./ž. r.* 'tijelo') i इंतज़ार (*m./ž. r.* 'čekanje'). Već se na ovim primjerima mogu uočiti nedosljednosti u hindskim rječnicima. U sljedećoj tablici prikazane su rodne oznake iz dvaju rječnika uz te dvorodne hindske imenice.

LEKSEM	<i>LEARNER'S HINDI-ENGLISH DICTIONARY</i>	<i>THE OXFORD HINDI-ENGLISH DICTIONARY</i>
कलम 'nalivpero'	f.; m.	m.; f.
देह 'tijelo'	f.	m.; f.
इंतज़ार 'čekanje'	m.; f	m.

Iz tablice se vidi da rječnici mogu biti nedosljedni pri bilježenju dvorodnosti. Osim toga, na isti se način obilježavaju i neke od hibridnih imenica. Hibridne hindske imenice u pravilu neće mijenjati sklonidbenu vrstu, dok dvorodne to mogu. Zbog toga bi trebalo razviti zasebne oznake za svaku od skupina.

8.3 Epiceni u hrvatskome i hindskome jeziku

Epiceni su imenice „stabilna gramatičkog roda koje mogu imati oba referencijalna roda” (Pišković 2011: 159; usp. Corbett 1991: 67–68), dok leksički rod nemaju. Nisu problematične kao hibridne i dvorodne imenice jer gramatički se rod epicena ne mijenja. Mogu imati bilo koji gramatički rod i sročnost će se uvijek uspostaviti na temelju toga roda. U tu skupinu ulaze i generički nazivi životinjskih vrsta. Jednaka pravila vrijede za hrvatski i hindski jezični sustav.

Tablica 9. Primjeri epicena različitih gramatičkih rodova u hrvatskome i hindskome jeziku

	MUŠKI GRAMATIČKI ROD	ŽENSKI GRAMATIČKI ROD	SREDNJI GRAMATIČKI ROD
hrvatski jezik ⁴⁰	autoritet, čovjek, fenomen, jogi, krivac, stvor; jež, krokodil itd.	figura, ikona, jedinka, ličnost, maskota, osoba, zvijezda; deva, vjeverica itd.	biće, dijete, dojenče, janje, jare, kumče, siročće itd.
hindski jezik	रिश्तेदार ‘rođak’, इनसान ‘čovjek, ljudsko biće’, जानवर ‘životinja, zvijer’, यात्री ‘putnik, turist’, साथी ‘drug, prijatelj’; मगर ‘krokodil’, साही ‘jež’ itd.	संतान ‘potomak’, सवारी ‘prolaznik’, व्यष्टि ‘individua’; बतख ‘patka’, छिपकली ‘gušter’, गिलहरी ‘vjeverica’ itd.	-

Epicenima se smatraju i zbirne imenice koje se odnose na bića obaju spolova, dok se sročnost uspostavlja s gramatičkim rodom (*vojska* – सेना *m. r.*, *narod* – राष्ट्र *m. r.*, *masa/rulja* – भीड़ *ž. r. itd.*). Osim leksičke množine, u oba se jezika pojavljuje i tvorbena. U hrvatskome su to primjerice imenice ženskoga roda tvorene sufiksom *-ad*, poput *siročad*, *unučad*, *telad* itd., a u hindskome imenice muškoga roda tvorene sufiksoidom वृंद (*m. r.* ‘grupa, skupina’)

⁴⁰ Svi su primjeri preuzeti iz Pišković (2011: 161–162)

poput बालवृंद ‘djeca’, छात्रवृंद ‘učenici’, पक्षीवृंद ‘ptice’ itd. Također se pojavljuju i epiceni muškoga roda u množini „koji se slažu s modifikatorima muškoga roda i označavaju skupinu (ili par) ljudskih bića obaju spolova” (Pišković 2011: 162) – na primjer: *igrači* – खिलाड़ी, *ljudi* – लोग, *studenti* – विद्यार्थी, *učenici* – छात्र itd.

U ovoj se skupini imenica jezici razlikuju u tome što nisu uvijek jednaki leksemi epiceni u obama jezicima niti će biti istoga roda. Neke imenice koje su epiceni u hrvatskome ili hindskome, riječi su koje imaju leksički rod u drugome jeziku (*jogi m. r.* – योगी/योगिनी; *सवारी ž. r.* – *prolaznik/prolaznica*). To je razumljivo s obzirom na to da ne postoje identični jezični sustavi te hrvatski i hindski nisu iznimka od toga. Samim time što se u svakome od jezika pojavljuje različit broj rodova, jasno je da će imenice srednjega roda u hrvatskome morati imati (ako ih imaju) hindske ekvivalente muškoga i/ili ženskoga roda. Društveno-kulturološke razlike također se mogu iščitati iz nekih epicena. Budući da je, na primjer, *deva* životinja koja se ne susreće u Europi i ne pridaje joj se tolika važnost, ta je imenica u hrvatskome jeziku epicen, no u hindskome je podudarna s parom imenica ऊँट (*m. r.*) – ऊँटनी (*ž. r.*).

8.4 Defektivne imenice u hrvatskome i hindskome jeziku

Defektivne su one imenice kojima nedostaje neki oblik, obično jedninski ili množinski (Corbett 1991: 175). Imenice bez množinskoga oblika nazivaju se *singularia tantum*, a one bez jedninskoga *pluralia tantum*. Takve imenice u pravilu nisu problematične u hrvatskome i hindskome jeziku jer se sročnost temelji na gramatičkome rodu.

U hindskome se javlja poseban tip imenice odrednice *pluralia tantum*. Radi se o spajanju zasebnih riječi spojnicom koje se zajedno tretiraju kao cjelina; u gramatikama hindskoga jezika nazivaju se द्वंद्व समास („dvorječna složenica”).⁴¹ Primjerice, spoje li se leksemi माता (*ž. r.* ‘majka’) i पिता (*m. r.* ‘otac’) u माता-पिता (*m. r. mn.*) značenje nove riječi postaje ‘roditelji’. Takva će spajanja riječi ponekad zahtijevati množinske oblike

⁴¹ Takvih tipova složenica ima više, stoga se one različito i tumače. Ne tvore se samo od imenica. Karakteristične su po tome što imaju spojnicu koja se tumači kao veznik और (*i*) odnosno या (*ili*) (Jain 2007: 228–229).

modifikatora, a u rječnicima uz njih u pravilu stoji oznaka roda i broja.⁴² Pojava se ne ograničava samo na žive referente (1), već prelazi i na nežive (2).

(1) भाई-बहन *m. r. mn.* ‘brat-sestra’ → ‘braća (i sestre)’

दादा-दादी *m. r. mn.* ‘baka-djed’ → ‘baka i djed’

बड़े-बूढ़े *m. r. mn.* ‘veliki (odrasli)-stari’ → ‘odrasli/stariji (ljudi)’

नर-नारी *m. r. mn.* ‘čovjek-žena’ → ‘ljudi’

(2) जूते-चप्पल *m. r. mn.* ‘cipele-sandala’ → ‘obuća’

Pišковиć (2011: 166–169) među defektivnim imenicama navodi i one kojima nedostaje kategorija roda, odnosno one koje se odnose isključivo na samo jedan spol. To su imenice *feminina tantum* i *masculina tantum*, koje se zbog bioloških ili društvenih razloga, različitoga vrednovanja muških i ženskih karakteristika te zbog uloga u religioznoj i crkvenoj sferi vežu uz samo jedan spol. U obama se jezicima pojavljuju riječi takva tipa, a sročnost s metama uspostavlja se na temelju gramatičkoga roda.

Tablica 10. Primjeri nekih rodno defektivnih imenica u hrvatskome i hindskome jeziku

	<i>MASCULINA TANTUM</i>	<i>FEMININA TANTUM</i>
hrvatski jezik	eunuh, sotona, svećenik, vitez itd.	dadilja, gejša, kurtizana, trudnica itd.
hindski jezik	मुअज़ज़न ‘mujezin’, शैतान ‘vrag, sotona’, हिजड़ा ‘eunuh’ itd.	गर्भवती ‘trudnica’, डाइन ‘vještica, baba’, सुंदरी ‘ljepotica’ सूता ‘žena koja je nedavno rodila’ itd.

⁴² Uz neke se ne navodi da su u množinskome obliku, a trebalo bi, na primjer: माँ-बाप (*m. r.*) i माँ-बहन (*ž. r.*) (McGregor 1993). Složenice se ne navode u rječniku.

9 Imenice u mocijskome odnosu u hrvatskome i hindskome jeziku

Sintagma *mocijska tvorba*, navodi Pišković (usp. 2011: 103), češće se koristi u kroatističkoj literaturi od riječi *mocija* kada se govori o imenicama. Takav se tip tvorbe temelji na dodavanju sufikasa koji nose podatak o referencijalnome rodu referenta (odnosno podatak o njegovu spolu) tvorbenoj osnovi imenice (usp. *id.*: 109). U mocijsku tvorbu mogu ući samo imenice iz semantičke jezgre, one koje imaju referencijalni i leksički rod (*id.*: 103). Njome se dobivaju dvije zasebne leksičke jedinice koje zajedno čine par (*pjevač – pjevačica*, गायक – गायिका). Takav par imenica moguć je i bez mocijske tvorbe (*otac – majka*, पिता – माता). Zbog toga se razlikuju imenice koje mociju izražavaju tvorbeno ili supletivno.

U gramatikama hrvatskoga jezika često se definicija mocijske tvorbe mogla poistovjetiti s tvorenjem imenica ženskoga roda od muškoga unatoč tome što je moguće i obrnuto (usp. *id.*: 103–104). Zbog toga Pišković (*id.* 104) najprihvatljivijim definicijama među obrađenim radovima smatra Haaseovu te Silićevu i Pranjkovićevu – mocijska tvorba izvođenje [je] imenica za živa bića s obzirom na njihov spol – i Babićevu definiciju prema kojoj je mocijska tvorba „tvorba parnih imenica” (*nomina motta*). Definicije smatra neutralnima jer ne daju prednost kojem od rodova.

Hindske gramatike mocijsku tvorbu redovito smještaju u poglavlje o rodu nakon definicije i opisa te kategorije. Śrīśaraṇ (2010: 66–68) naziva je *promjenom roda riječi* (शब्दों का लिंग परिवर्तन) i dijeli je u dvije skupine – promjena roda imenice čiji je ishodišni rod muški i promjena roda imenice čiji je ishodišni rod ženski. Sam naziv ne definira, ali jasno je da se radi o mocijskoj tvorbi jer se koristi primjerima samo za živa bića. Iako, mnogo više primjera daje za tvorbu imenica ženskoga roda od imenica muškoga roda. Beames (1966: 163–170) općenito tvrdi da je većina imenica ženskoga roda nastala od imenica muškoga roda i daje primjere imenica koje označavaju živa bića i stvari.⁴³ Unatoč tome, svjestan je da postoje parovi riječi u kojima jedan parnjak nije tvorbeno ovisan o drugome. Zatim daje pregled sufikasa s pomoću kojih se tvore imenice ženskoga roda od imenica muškoga roda. Bholā Nath Tivari (1973: 424) i Udaynarayan Tivari (1960: 525–526) govore o tvorbi imenica

⁴³ Osim imenica u mocijskome odnosu navodi i ovakve primjere: बन (*m. r.* šuma) > बनी (*ž. r.* šumarak, lug), बांस (*m. r.* bambus) > बांसी (*ž. r.* flauta, trska).

ženskoga roda (स्त्रीलिंग-प्रत्यय) te daju prikaz sufikasa kojima se te imenice tvore. Razlikuju se u tome što U. Tivari izvodi imenice ženskoga roda iz imenica muškoga roda, a B. N. Tivari daje i zaseban prikaz sufikasa imenica muškoga roda (पुल्लिंग-प्रत्यय). U. Tivari (1960: 527) navodi i parove muško-ženskih imenica koji su „oblikom potpuno različiti” – od kojih su neki u mocijskome odnosu (राजा *m. r.* ‘kralj’ – रानी *ž. r.* ‘kraljica’, भाई *m. r.* ‘brat’ – बहिन *ž. r.* ‘sestra’), a neki uopće ne pripadaju istoj značenjskoj skupini (बेटा *m. r.* ‘sin’ – बहू *ž. r.* ‘snaha’). Isto tako, u mocijskome odnosu navodi imenice različite etimologije kao primjer imenica supletivnih oblika: साहब (*m. r.* ‘gospodin’; *arapsko-perzijsko podrijetlo*) i मेम (*ž. r.* ‘gospođa’; *anglizam*).⁴⁴ Oba leksema imaju svoj potvrđeni parnjak iste etimologije u hindskome koji je u upotrebi: साहब *m. r.* – साहबा *ž. r.* te सर *m. r.* – मेम *ž. r.* O tvorbi imenica ženskoga roda piše i Kellogg (1955: 93–94); izvodi ih od imenica muškoga roda, ali navodi da imenice u paru mogu imati i različite korijenske morfeme.

U hindskim se gramatikama često pojam mocije izjednačava s izvođenjem imenica ženskoga roda od imenica muškoga roda. Śrīśaraṇ (2010: 68) navodi primjere za obrnut proces tvorbe te, iako ne definira mociju izravno, primjerima najbolje i najneutralnije prikazuje mocijsku tvorbu.

⁴⁴ Ekvivalent primjeru takva tipa u hrvatskome jeziku bio bi *domaćin* – *hostesa*.

10 Umanjenice i rod u hrvatskome i hindskome jeziku

Beames (1966: 115–116) navodi da su umanjenice vrlo česte u novoindoarijskim jezicima, a odnos veće-manje paralelan je promjeni roda, s obzirom na to da imenice muškoga roda označavaju ono što je veliko, jako i grubo, a imenice ženskoga roda ono što je malo, nejako i ugladeno.⁴⁵ Smatra da je proučavanje etimologije tih nastavaka „gubitak vremena” jer „ljudski um jezikom stvara zvukove koji udovoljavaju potrebama bez obzira na gramatiku i etimologiju” (*id.*: 115). Zatim navodi da se pojam umanjenosti u hindskome uglavnom veže uz sufiks -ई, a osim njega navodi još i -इया te -इका (*id.*: 120–121). Navedeni sufiksi jednaki su onima kojima se tvore ženski parnjaci za bića muškoga spola, dakle tim se sufiksima tvore i imenice ženskoga roda u mocijskome odnosu. Zbog različitih objašnjenja koja se pridaju morfemima istoga oblika, rezultati ovih dvaju procesa (mocijska tvorba i tvorba umanjenica) ponekad mogu biti toliko isprepleteni da nije dokraja jasno misli li se na biće koje je žensko ili je samo manje od onoga kojemu je u jeziku dodijeljen muški gramatički rod.⁴⁶ Sljedeći primjeri parnih imenica pobliže prikazuju o čemu je riječ:

- (1) बकरा *m. r.* – बकरी *ž. r.* → *jarac* – *koza*
- (2) चूहा *m. r.* – चुहिया *ž. r.* → *miš* – *mišica/mišić*
- (3) चींटा *m. r.* – चींटी *ž. r.* → *mrav* – *mravić*

U prvome primjeru radi se o mocijskoj tvorbi u kojoj je najčešći sufiks imenicâ muškoga roda (-आ) zamijenjen najčešćim sufiksom imenicâ ženskoga roda (-ई) (usp. Beames 1966: 163). Iako se istim sufiksom tvore i umanjenice, jasno je da se imenica odnosi na biće ženskoga spola. U primjeru (2) sufiks je za imenicu ženskoga gramatičkog roda -इया. Nije posve jasno misli li se na ženku miša ili miša manje veličine. U trećemu je primjeru jasno da

⁴⁵ Beames ne ističe činjenicu da će umanjenice imenica ženskoga roda i dalje biti ženskoga roda, primjerice: दीवार *ž. r.* ‘zid’ – दीवारी *ž. r.* ‘zidić’.

⁴⁶ Umanjenice se tvore istim principom od imenica koje označavaju što neživo, primjerice: टोकरा *m. r.* ‘velika košara’ – टोकरी *ž. r.* ‘košara’, कूप *m. r.* ‘bunar, jama’ – कूपी *ž. r.* ‘maleni bunar ili jama’, दीप *m. r.* ‘svjetiljka’ – दीपिका *ž. r.* ‘malena svjetiljka’ itd. Primjeri su preuzeti iz *The Oxford Hindi-English Dictionary*.

se radi o umanjenici ženskoga gramatičkog roda, no nijedna imenica nije posve prikladno označena i objašnjena u rječnicima.

LEKSEM	<i>LEARNER'S HINDI-ENGLISH DICTIONARY</i>	<i>THE OXFORD HINDI- ENGLISH DICTIONARY</i>
बकरा 'jarac'	<i>m</i> he-goat (...) [fem. बकरी]	m. billy-goat.
बकरी 'koza'	<i>f</i> she-goat (...)	f. 1. a nanny-goat; a goat. (...)
चूहा 'miš, štakor'	<i>m</i> rat, mouse (...)	m. 1. a rat; a mouse. (...)
चुहिया 'mišić/mišica, štakor'	<i>f</i> [fem. & dim. of चूहा] female rat, little rat, mouse (...)	f. dimin. a small rat; a female rat.
चींटा 'mrav'	<i>m</i> black ant (...) [dim. चींटी]	m. a large ant (black or red). (...)
चींटी 'mrav, mravić'	<i>f</i> ant (...)	f. an ant.

Prva su dva primjera parnih imenica leksikografski dobro objašnjena. Iz značenja je jasno kojega su leksičkoga i referencijalnoga roda. Sljedeće dvije imenice također su dobro objašnjene. Iako leksem चुहिया može i ne mora biti tretiran kao umanjenica, uz njega stoji dobra oznaka, a iz značenja se daje zaključiti da se radi i o mocijskome parnjaku leksema चूहा. Posljednji par imenica nije u mocijskome odnosu prema značenjima leksema. Uz leksem चींटी ne stoji ni oznaka za umanjenicu unatoč tome što se u prvome rječniku klasificira tako uz leksem चींटा. U drugome se pak rječniku leksem चींटा razlikuje od चींटी značenjem, i to po tome što je taj mrav „velik”.

Pišковиć (2011: 119) daje primjer tvorbe hrvatskih umanjenica pri kojoj imenica koja je rezultat tvorbe može imati različit rod od polazne imenice. Takve su gramatičke prirode između ostalih i sufiksi *-elj(a)k-φ* i *-(j)ulj(a)k-φ*. Tim se sufiksima mogu izvesti umanjenice od imenica svih rodova, a gramatički rod umanjenice bit će muški, bez obzira na to radi li se o imenici koja ima potkategoriju referencijalnoga roda ili ne (*put* – *puteljak*, *čovjek* – *čovječuljak*, *brijeg* – *brežuljak*, *djevojka* – *djevojčuljak*). Osim tih sufikasa Barić i dr. (2005: 326–328) navode sufikse za tvorbu umanjenica koji ne uvjetuju promjenu gramatičkoga roda. Podijeljeni su u tri skupine u skladu s rodnom osnovne imenice. Plodnim sufiksima za muški rod navode se *-ić* i *-čić* (*crv* – *crvić*, *prozor* – *prozorčić*), a slabije plodnima *-(a)k*, *-eč(a)k* i

-ič(a)k (*smijeh – smiješak, grm – grmečak, kamen – kamičak*).⁴⁷ Umanjenice od imenica ženskoga roda tvore se sufiksima *-ica* i *-čica* od kojih je prvi plodniji (*glava – glavica, grana – grančica*). Umanjenice od imenica srednjega roda tvore se nastavcima *-ce, -ance, -ašce, -ence* i *-ešce* (*jezero – jezerce, blato – blatance, mjesto – mjestašce, pile – pilence, rame – ramešce*).

Pišković (2011: 107) u kontekstu opovrgavanja tvrdnje S. Manove (prema Manova 2008) da su mocijski sufiksi za ženska bića zatvoreni „by default” u slavenskim jezicima navodi sufikse *-ic-a, -k-a* i *-inj-a* uz primjere imenica koje su njima tvorene. Potvrđuje da se i od takvih imenica mogu napraviti umanjenice – čak i kada se radi o imenici sa sufiksom *-ic-a*. Taj homofoni sufiks sudjeluje u tvorbi umanjenica i u mocijskoj tvorbi. Njegova je funkcija identična funkciji sufiksa *-ŝ* u hindskome, no ipak se različito ponašaju u tvorbi. Hrvatski sufiks *-ic-a* gramatički rod ishodišne imenice mijenja samo u mocijskoj tvorbi (*profesor – profesorica*). Kada se radi o tvorbi umanjenice, ishodišna imenica mora biti ženskoga roda, a umanjenica će i dalje ostati toga roda, ženskoga (*mačka – mačkica*). Moguća je i tvorba umanjenice movirane imenice ženskoga roda koja je tvorena tim istim sufiksom – *profesorica – profesoričica*. U hindskome je promjena roda neizbježna u mocijskoj tvorbi, ali i u tvorbi umanjenica ako je osnovna imenica muškoga gramatičkog roda. Međutim, izvođenje umanjenice od movirane imenice ženskoga roda istim nastavkom nije moguće.

⁴⁷ Posljednjim se sufiksom mogu tvoriti umanjenice od imenica koje nisu muškoga gramatičkog roda (*mrvice – mrvičak, sobica – sobičak*), no u tome je slučaju gramatički rod novonastale imenice promijenjen u muški (Barić i dr. 2005: 327).

11 Dodjeljivanje roda posuđenicama u hrvatskome i hindskome

Svakoj imenici posuđenoj u jezični sustav s kategorijom roda bit će dodijeljen gramatički rod (usp. Corbett 1991: 70). Prema tome će imenice preuzete iz jezika bez kategorije roda u jeziku primatelju imati gramatički rod (usp. Pišković 2011: 173). Ibrahim (1973: 51) smatra da principi dodjeljivanja roda imenicama mogu potvrditi ili opovrgnuti određene teorije o dodjeljivanju roda domaćim imenicama. Ističe da proučavanje roda imenica koje označavaju što neživo pokazuju da pri dodjeljivanju može biti uključeno više faktora i kriterija od samoga oblika imenice (usp. *id.*: 54). Corbett (1991: 71–72) polazi od podjele jezika na semantičke i formalne sustave. Navodi da će jednaka pravila dodjeljivanja roda imenicama uglavnom vrijediti i za posuđenice – raspoređuju se prema tome označavaju li muško ili žensko biće ili pak što neživo. Dakle, posuđenice koje pripadaju semantičkoj jezgri mogu biti muškoga ili ženskoga roda, a one koje pripadaju semantičkomu ostatku srednjega (ovisno o broju rodova i kriterijima podjele imenica, ali tako bi to bilo primjerice u tamilskome jeziku). Za posuđenice koje značenjem pripadaju semantičkoj jezgri vrijede ista semantička pravila u jeziku formalnoga rodnoga sustava, no kriteriji dodjeljivanja roda mogu ovisiti o nekoliko faktora ako se radi o imenici koja označava što neživo.

Pišković (2011: 173–174) navodi nekoliko čimbenika (prema Poplack *et al.* 1982, i Corbettu 1991) koji utječu na rod posuđenice:

1. spol referenta,
2. fonetski oblik posuđenice,
3. rod značenjskoga ekvivalenta u jeziku primatelju (= analoški rod),
4. rod homofone riječi u jeziku primatelju,
5. sličnost s domaćim sufiksom koji zahtijeva određeni rod,
6. tendencija dodjeljivanja neobilježenoga roda jezika primatelja i
7. gramatički rod posuđenice u matičnome jeziku.

Zatim zaključuje da na rod posuđenica u hrvatskome jeziku najviše utječu prva dva čimbenika, koja su „već pokrivena Corbettovim pravilima o dodjeljivanju roda posuđenicama u jezicima s formalnim rodnim sustavom” te šesti čimbenik (usp. *id.*: 174). Na posuđenice u hindskome prilično će utjecati i treći čimbenik. Istaknuti će se čimbenici pobliže razmotriti.

Prvi čimbenik, spol referenta, odnosi se, dakle, na imenice koje imaju muški ili ženski referencijalni rod. To su imenice koje čine semantičku jezgru. Prema tome će posuđenice koje označavaju žive muške referente biti muškoga gramatičkog roda u hrvatskome jeziku kada

obuhvaćaju vlastita imena, opće imenice *a*-sklonidbe i neke nesklonjive imenice (*ibid.*). Isto će tako posuđenice koje označavaju žive ženske referente, a obuhvaćaju nesklonjiva vlastita imena, opće imenice *e*-sklonidbe i nesklonjive opće imenice biti ženskoga gramatičkog roda.

	MUŠKI ROD	ŽENSKI ROD
vlastita imena	<i>Andrea, Darije, Hugo, Mitra, Noa, Pitagora ...</i>	<i>Beti, Dolores, Kalipso, Klio, Sapfo; Mojre, Plejade ...</i>
opće imenice	<i>asket, dendi, emu, eunuh, gnu, pater, poni, šjor; albino, flamingo, gringo ...</i>	<i>frajla, gejša, gerla, madona, muza, nimfa, primadona, sfinga ...</i>
nesklonjive opće imenice	<i>don, fra, hadži ...</i>	<i>frau, miss/mis, lady/lejdi ...</i>

Semantički kriteriji raspodjeljivanja vrijede i u hindskome jeziku. Vlastita su imena nesklonjiva, pa ih zbog toga možemo usporediti i sa skupinom nesklonjivih općih imenica u hrvatskome jeziku, a opće se imenice mijenjaju prema sklonidbenoj vrsti kojoj su dodijeljene prema završnome vokalu odnosno konsonantu. Za posuđenice u hindskome vrijede, dakle, pravila za domaće riječi.

	MUŠKI ROD	ŽENSKI ROD
vlastita imena	<i>ईसा, केविन, चार्ल्स, जॉन, विलियम, हिपोक्रेटिस, हेनरी ...</i>	<i>एलिज़बेथ, मेरी, विक्टोरिया ...</i>
opće imenice	<i>ज़ेबरा, स्काउट, मास्टर, सर ...</i>	<i>गीशा, मेम ...</i>

Drugi se čimbenik odnosi na završne morfeme posuđenica koje označavaju što neživo i one koje označavaju što živo, ali su prema leksičkome značenju nedjeljive prema spolu. Radi se o poistovjećivanju „fonetskoga oblika posuđenice s oblikom skupine riječi u jeziku primatelju koje zahtijevaju određeni rod (na primjer, u hrvatskome je većina imenica za što neživo koje u nominativu jednine imaju gramatem $-\emptyset$ muškoga roda, pa se posuđenicama takva oblika dodjeljuje muški rod)” (*id.*: 173). Dakle, posuđenice se prema gramatemu svrstavaju u sklonidbene vrste i dodjeljuje im se zadani rod te iste vrste nakon procesa transfonemizacije⁴⁸. Budući da je ovaj kriterij dodjeljivanja rodova posuđenicama čest i u

⁴⁸ Pri preuzimanju imenice iz kojega jezika dolazi do prilagodbe fonemskoga sastava preuzete riječi u skladu s fonološkim sustavom jezika primatelja.

literaturi potvrđen, nije ga potrebno dokazivati zasebno za svaki od jezika. Ovaj je faktor zanimljivo proučiti na jednakim posuđenicama u obama jezicima jer se tako paralelno mogu usporediti dodijeljeni gramatički rodovi u dvama različitim jezičnim sustavima, stoga će sljedeći primjeri poslužiti za prikaz takva tipa.⁴⁹

Imenica *zebra* (ज़ेबरा) preuzeta je u hrvatski i hindski jezik iz engleskoga jezika. S obzirom na njezin oblik, u hrvatskome će biti ženskoga gramatičkog roda i sklanjat će se po sklonidbenoj vrsti *e*, a u hindskome će biti muškoga roda i sklanjati se po 1. sklonidbenoj vrsti. Razlog je tomu gramatem nominativa jednine *-a* odnosno *-अ* koji je karakterističan za ženski rod u hrvatskome i muški rod u hindskome jeziku. Isto se događa s imenicom *rikša* (रिक्शा) preuzetom iz japanskoga jezika u hrvatski i hindski jezik. Imenica će biti ženskoga roda i *e*-sklonidbe u hrvatskome, ali muškoga roda i 1. sklonidbene vrste u hindskome. To što je, primjerice, imenica *rikša* ženskoga roda u hrvatskome i muškoga roda u hindskome nema poveznice s čim drugim osim s unutarjezičnim pravilnostima povezanim s kategorijom roda i dodjeljivanjem roda. Na primjeru imenice *zebra* možemo uočiti da spol referenta nema utjecaj na gramatički rod, prije svega jer je riječ o epicenu, no isto tako nema ni kakva drugoga izvanjezičnog razloga zašto bi se imenica tretirala kao „nešto muško” ili „nešto žensko” u ovim jezicima. Gramatički je rod posuđenice isključivo rezultat formalnih rodnih zakonitosti jezičnoga sustava u navedenim primjerima.

Posuđenice *hotel* (होटल), *sapun* (साबून), *telefon* (टेलीफोन), *teleskop* (टेलीस्कोप), *tenk* (टैंक), *test* (टेस्ट), *tost* (टोस्ट) *traktor* (ट्रैक्टर), i dr. u hrvatskome će imati nulti gramatem nominativa jednine, a u hindskome će se tretirati kao imenice koje završavaju na konsonant. U obama su jezicima posuđenice muškoga gramatičkog roda. Teoretski bi prema gramatemu nominativa jednine mogle biti i ženskoga roda u obama jezicima te bi u tome slučaju pripadale *i*-sklonibi u hrvatskome i 4. sklonidbenoj vrsti u hindskome jeziku. No jezična je činjenica da prednost pri dodjeljivanju roda posuđenicama ima muški rod i ta se pojava naziva *tendencijom muškoga roda* (engl. *masculine tendency*) (usp. *id.*: 176).⁵⁰ Budući da su u hindskome jezičnom sustavu prisutna samo dva roda, muški i ženski, može se u skladu s prije

⁴⁹ Pritom, naravno, za ovakvu usporedbu posuđenice trebaju imati nepromijenjen završni morfem u hrvatskome i hindskome i po mogućnosti biti preuzete iz istoga jezika.

⁵⁰ Pišković (2011) ovdje citira Filipovićevo djelo *Teorija jezika u kontaktu* (1986) i Mamićev članak *O rodu primljenice koine* (1995. – 1996.).

navedenim zaključiti da je muški rod *neobilježen rod*. Ako bi navedene posuđenice u hindskome jeziku bile ženskoga roda, razlikovale bi se samo u gramatemu nominativa množine od imenica muškoga roda. Dakle, ostatak bi paradigme bio potpuno jednak, baš kao što se paradigma imenica srednjega i muškoga roda *a*-sklonidbe ne razlikuje mnogo u hrvatskome jeziku,⁵¹ te gramatemi nominativa jednine mogu pripadati obama rodovima. Muški se rod smatra neobilježenim i u hrvatskome jeziku.

Pri dodjeljivanju roda posuđenicama utjecaj može imati i gramatički rod domaćega ekvivalenta posuđenice. Takav se tip roda naziva *analoškim* i čest je kriterij u hindskome jeziku. Kao što je već navedeno, neobilježenim se rodом u hindskome jeziku smatra muški rod. Zbog toga se kod posuđenica poput कार ‘automobil’, मोटर ‘motor, automobil’ i ट्रेन ‘vlak’ očekuje muški gramatički rod. No one su ženskoga gramatičkoga roda unatoč tome što su unutarjezični principi na strani muškoga roda. Ženski je rod dodijeljen zbog analogije s hindskim ekvivalentom गाड़ी (ž. r. ‘vozilo; automobil, vlak, kola, bicikl’).⁵² Utjecaj roda ove imenice vidljiv je na posuđenici साइकल/साइकिल ‘bicikl’ jer se u rječniku *Learner's Hindi-English dictionary* navodi kao imenica prvenstveno „muškoga oblika, ali i ženskoga značenja”, što znači da će se sklanjati prema 2. sklonidbenoj vrsti čiji je zadani rod muški, ali se može slagati i s modifikatorima ženskoga roda. Utjecaja pak zato nema na posuđenici स्कूटर ‘skuter; moped’ kojoj je dodijeljen muški gramatički rod.

11.1 Dodjeljivanje roda hindskim posuđenicama u hrvatskome i hrvatskim u hindskome jeziku

Budući da je hindski leksik sastavljen od triju glavnih skupina riječi (sanskrtizama, riječi arapsko-perzijskoga podrijetla i anglizama), u hrvatskome se jeziku mogu pronaći neke posuđenice koje su sastavni dio hindskoga leksika, ali u hrvatski leksik nisu ušle direktnim kontaktom s hindskim jezikom. Posuđenice poput *maharadža*, *maharani*, *mokša*, *nirvana*, *joga*, *jogi* i dr. u hrvatskome se tretiraju kao sanskrtizmi. Sanskrtizmima se smatraju i u

⁵¹ Pišković (2011: 177) potvrđuje da je većina hrvatskih imenica sklonidbene vrste *a* čiji je gramatem nominativa jednine *-o* odnosno *-e* srednjega roda. Unatoč tome, posuđenicama takvih sufikasa bit će u pravilu dodijeljen muški rod. Zaključuje da je hijerarhija dodjeljivanja gramatičkoga roda posuđenicama sljedeća: *muški rod* > *ženski rod* > *srednji rod*.

⁵² Da je prvim dvjema posuđenicama dodijeljen analoški rod, potvrđuje i McGregor (1995: 38).

hidskome, ali samo iz perspektive etimologije jer one nisu posuđenice u hidskome. Posuđenicama će toga tipa u hrvatskome biti dodijeljen rod u skladu sa spolom referenta ako se odnosi na živo biće ili prema unutarjezičnim zakonitostima ako se radi o imenici koja označava što neživo. Ne tretiraju se drugačije od ostalih posuđenica.

Posuđenica *maharadža* bit će muškoga gramatičkoga roda, a *maharani* ženskoga jer zajedno čine mocijski par, unatoč tome što bi se prema njihovim gramatemima nominativa jednine moglo na prvi pogled zaključiti drugačije. Imenica *jogi* muškoga je roda i epicen je, dok je u hidskome dio parnih imenica योगी *m. r.* – योगिनी *ž. r.* Ostalim je posuđenicama nakon transfonemizacije gramatički rod dodijeljen u skladu s formalnim kriterijima. Zato će imenicama poput *dharma*, *joga*, *karma*, *mokša*, *nirvana* itd. u hrvatskome biti dodijeljen ženski gramatički rod. Potonje imenice u hidskome završavaju na konsonant jer se završni vokal ne izgovara i zato će i dalje biti muškoga roda kao što su bile u sanskrtu i pripadati 2. sklonidbenoj vrsti. Imenica *karma* (कर्म) u sanskrtu je srednjega roda, ali u hidskome zbog toga prelazi u muški rod. Zanimljivim primjerom posuđenice držim imenicu *avatar* koja bi trebala kao i ostali sanskrtizmi glasiti *avatara*. Očito je da je u hrvatski jezik trebala ući posredstvom kojega drugoga jezika, a s obzirom na to da nema završni vokal, vrlo je vjerojatno da je preuzeta iz hidskoga – ne nužno direktnim kontaktom.

U hrvatskome jeziku pravim posuđenicama iz hidskoga možemo smatrati imenice poput *rupija* (*m. r.* रुपया) i *samosa* (*m. r.* समोसा), koje su ušle direktnim kontaktom, te *pidžama* (*m. r.* पजामा), koja je ušla posredstvom engleskoga jezika. Te su imenice u hidskome muškoga roda jer završavaju na morfem -अ and pripadaju 1. sklonidbenoj vrsti, a u hrvatskome su ženskoga gramatičkog roda i sklanjaju se po *e*-sklonidbi. Muški je gramatički rod dodijeljen i posuđenici *sitar* (*m. r.* सितार), baš kao i *avataru*.

Kroatizama, s druge strane, u hidskome vrlo vjerojatno uopće nema. No unatoč tome dodjeljivanje roda posuđenicama iz hrvatskoga jezika mogao bi se provjeriti na hrvatskoj valuti, *kuni* (कुना). Formalna pravila dodjeljivanja roda na strani su muškoga gramatičkoga roda jer njezin je gramatem u nominativu jednine -अ. Dodjeljivanje muškoga roda ovoj imenici podržava i analogija s imenicom रुपया (*m. r.* rupija) – prije svega to da bi njezin gramatem u nominativu množine bio -ए, što ujedno znači da bi se sklanjala prema 1.

sklonidbenoj vrsti te ne bi trebala biti jedna od onih iznimnih imenica s nominativnim gramatemom *-377* koje se uvjetno sklanjaju po 2. vrsti. Zadani je rod obiju vrsta u svakome slučaju muški. No s obzirom na to da se radi o nazivu valute, treba biti oprezan sa zaključcima jer se ne radi o običnoj posuđenici. Utvrđivanje sklonidbene vrste bez pomoći izvornih govornika, iako je zasnovano na ispravnim premisama, ne bi bilo korektno. Primjer nije najbolji za prikaz ove teme, ali je vjerojatno jedini i zato se ovdje navodi. S druge strane, ono što bi se moglo utvrditi na ovome primjeru, trebalo bi vrijediti i za nazive ostalih stranih valuta istoga završnog morfema, poput imenice *lira* (लीरा) i (*švedska*) *kruna* (क्रोना).⁵³

⁵³ Primjeri potvrđeni u Kapoor (2011).

12 Zaključak

Hrvatski i hindski jezik dva su indoeuropska jezika koja se samostalno, bez značajnijih kontakata, razvijaju otkad su se njihovi zajednički jezični predci razdvojili. Oba imaju kategoriju roda u svojim jezičnim sustavima, a njihovom usporedbom ne samo da se može vidjeti koliko su slični ili različiti na toj razini nego i kakvi sve izvanjezični poticaji općenito mogu utjecati na promjenu u rodnome sustavu jezika iste jezične porodice. U radu su prikazane sve glavne značajke kategorije roda u hrvatskome i hindskome jeziku, a s obzirom na to da se toj temi pristupa prvi put, rad je vrijedan doprinos literaturi o proučavanju kategorije roda, kao i poredbenome proučavanju hrvatskoga i hindskoga jezika uopće.

Glavna je namjera bila prikazati kategoriju roda na svim jezičnim razinama te razjasniti izvanjezične utjecaje na jezik gdje je to bilo potrebno. Tako su uočene pojave koje su moguće u obama jezicima, ali u različitim stilovima (poput tendencije muškoga roda kod ličnih zamjenica) ili pak konstrukcije i oblici imenica koji su mogući i potvrđeni u jednome jeziku, a u drugome su posve nemogući (ergativna konstrukcija, stvaranje umanjenica istim sufiksom kojim je nastala movirana imenica ženskoga roda). Ponajprije se pošlo od jezične podjele i povijesti hindskoga jezika kako bi se na temelju toga moglo vidjeti koliko su jezici međusobno lingvistički razvojno i teritorijalno udaljeni. Zatim su navedene glavne, općenite značajke njihovih rodnih sustava, potkategorija i općenite klasifikacije imenica, pri čemu se inzistira na stalnoj usporedbi promatranih fenomena. Budući da se u uspoređivanim jezicima pojavljuje različit broj gramatičkih rodova, velike su razlike uočene već na samome početku, što je i uzrok nekim drugim različitostima. Iako je kategorija roda prvenstveno svojstvena imenicama, ona zahvaća i neke druge vrste riječi, stoga se i na sintaktičkoj razini mogao pratiti njezin utjecaj. Naposljetku se razmatralo kakav je odnos kategorije roda prema stranim elementima koji ulaze u jezični sustav, na koji ih način on prihvća i razlikuju li se po čemu posuđene imenice iz hrvatskoga u hindskome i iz hindskoga u hrvatskome od posuđenica drugoga podrijetla.

Temelj koji postavlja ovaj rad može poslužiti daljnjim i obuhvatnijim istraživanjima koja bi se trebala temeljiti na detaljnijem proučavanju hindskoga roda, kako bi i daljnje usporedbe s hrvatskim ili s kojim drugim jezikom bile potpunije i preciznije. Prije svega bi se trebalo početi raditi na hindskome čestotnome rječniku, ali i na redigiranju hindskih gramatika u skladu sa sustavnim lingvističkim pristupom. Rad, dakle, indirektno upućuje na nedostatke pri bavljenju usporedbom roda u dvama jezicima od kojih je jedan hindski i predlaže jedan od

načina pristupa temi, a to je fokusiranje na različitosti jezičnih sustava kako bi uvid u nedostatke koji se javljaju prilikom proučavanja i uvid u dijelove koji nude više materijala za istraživanje bili što jasniji.

Literatura

- Aitchison, Jean i dr. 2004. *Atlas jezika: Podrijetlo i razvitak jezika u svijetu*. Stanek. Varaždin.
- Bahri, Hardev. 2010. *Learner's Hindi-English dictionary*. Rajpal. Delhi.
- Barić, Eugenija i dr. 2005. *Hrvatska gramatika*. Školska knjiga. Zagreb.
- Beames, John. 1966. *A Comparative Grammar of the Modern Aryan Languages of India*. Munshiram Manoharlal. Delhi.
- Bhagwat, Shreepaad. 2003. *Tumche Aamche Marathi Vyakaran*. Vidyabharati Prakashan. Bombay.
- Bhatt, Sunil Kumar. 2007. *Hindi: a Complete Course for Beginners*. Living Language. New York.
- Bussmann, Hadumod; Hellinger, Marlis. 2003. Gender across languages. *Gender Across Languages III*. Ur. Bussmann, Hadumod; Hellinger, Marlis. John Benjamins Publishing Company. Amsterdam – Philadelphia.
- Comrie, Bernard. 2005. *The World atlas of language structures*. Oxford University Press. Oxford – New York.
- Corbett, Greville G. 1991. *Gender*. Cambridge University Press. Cambridge.
- Crystal, David. 1996. *Kembrička enciklopedija jezika*. Nolit. Beograd.
- Hall, Kira. 2003. „Unnatural” gender in Hindi. *Gender Across Languages III*. Ur. Bussmann, Hadumod; Hellinger, Marlis. John Benjamins Publishing Company. Amsterdam – Philadelphia.
- Hentschel, Elke. 2003. The expression of gender in Serbian. *Gender Across Languages III*. Ur. Bussmann, Hadumod; Hellinger, Marlis. John Benjamins Publishing Company. Amsterdam – Philadelphia.
- Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica. 2012. *Hrvatski terminološki priručnik*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zagreb.
- Ibrahim, Muhammad Hassan. 1973. *Grammatical Gender. Its Origin and Development*. Mouton. The Hague – Paris.
- Jain, Usha R. 2007. *Advanced Hindi Grammar*. Center for South Asia Studies, University of California. Berkeley.
- Jauk-Pinhak, Milka. 1973. Prakraska filologija. *Suvremena lingvistika* 7–8. 67–72.
- Jha, Priya. 2003. Lyrical Nationalism: Gender, Friendship, and Excess in 1970s Hindi Cinema. *The Velvet Light Trap* 37. 43–53.

- Kapoor, Badrinath. 2011. *Practical English-Hindi Dictionary*. Prabhaat Prakaash. New Delhi.
- Kapović, Mate. 2008. *Uvod u indoeuropsku lingvistiku*. Matica hrvatska. Zagreb.
- Katičić, Radoslav. 1972. Identitet jezika. *Suvremena lingvistika* 5–6. 5–14.
- Kellogg, S.H. 1955. *A Grammar of the Hindi Language*. Routledge and Kegan Paul. London.
- Levanat-Peričić, Miranda. 2005. Glagolski vid i ergativna konstrukcija u hindske jeziku. *Suvremena lingvistika* 59–60. 19–34.
- Masica, Colin P. 1993. *The Indo-Aryan languages*. Cambridge University Press. Cambridge.
- Matasović, Ranko. 2001. *Uvod u poredbenu lingvistiku*. Matica hrvatska. Zagreb.
- Matasović, Ranko. 2005. *Jezična raznolikost svijeta*. Algoritam. Zagreb.
- Matišić, Zdravka. 1982. *Indijski standardni jezici s posebnim obzirom na hinski*. Doktorski rad. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb. 414 str.
- Matišić, Zdravka. 1983. Jezični problemi Indije. *Naše teme* 5. 713–723.
- Matišić, Zdravka. 1989. Hinski i njegovi dijalekti. *Sol: lingvistički časopis* 9. 99–115.
- Matišić, Zdravka. 1990. Jezik i njegovi identiteti (ponešto iz hinsko-uruskoga kompleksa). *Suvremena lingvistika* 29–30. 87–97.
- Matišić, Zdravka. 1992. The Future of the English Language in India. *Literature, Language and the Media in India*. Ur. Offredi, Mariola. South Asia Books. New Delhi.
- Matišić, Zdravka. 1996. *Elementi hinske gramatike*. Ibis grafika. Zagreb.
- McGregor, R.S. 1995. *Outline of Hindi Grammar*. Oxford University Press. Oxford.
- Pande, Anjali. *Undoing Gender Stereotypes in Hindi*. New Delhi. http://www.linguistik-online.com/21_04/pande.html (pristupljeno 29. travnja 2014.).
- Pauwels, Heidi. 2001. Diptych in Verse: Gender Hybridity, Language Consciousness, and National Identity in Nirālā's *Jāgo Phir Ek Bār*. *Journal of the American Oriental Society* 121.3. 449–481.
- Pišćević, Tatjana. 2011. *Gramatika roda*. Disput. Zagreb.
- Prabhudesai, S.R. 2012. *Marathi-English Dictionary*. Navneet Publications (India) Ltd. Dantali.
- Ruhlen, Merritt. 1991. *A guide to the world's languages: Volume 1: Classification*. Leland Stanford Junior University. London.
- Snell, Rupert; Weightman, Simon. 1999. *Hindi*. Hodder & Stoughton. London.
- Stenzler, Adolf Friedrich. 1997. *Sanskrska početnica*. Nebo na Zemlji. Zagreb.
- Śrīśaraṇ. 2010. *Manak Hindi Vyakaran tatha Rachna*. Sun Shine Books. New Delhi.
- The Oxford Hindi-English Dictionary*. 1993. Ur. McGregor, R. S. Oxford University Press. Delhi – Oxford.

Tivari, Bhol Nath. 1973. *Hindi bhasha*. Kitab Mahal. Ilahabad.

Tivari, Udaynarayan. 1960. *Hindi bhasha ka udgam aur vikas*. Bharati Bhandar. Ilahabad.

Verma, R. K. i dr. 2006. Challenging and Changing Gender Attitudes among Young Men in Mumbai, India. *Reproductive Health Matters* 28. 135–143.

Dodatci

Dodatak 1. Analiza rodova sanskrtskih leksema u hindskome i marathskome jeziku⁵⁴

<i>SANSKRITSKA POČETNICA</i> (1997)	<i>THE OXFORD HINDI- ENGLISH DICTIONARY</i> (1993)	<i>MARATHI-ENGLISH DICTIONARY</i> (2012)
अ		
अग्र – s. r. vrh	m. r.	s. r.
अङ्ग – s. r. član, ud, tijelo	अंग m. r.	s. r.
अण्ड – s. r. jaje	अंड m. r.	अंड m. r.
अतीत – s. r. prošlost	m. r.	-
अदर्शन – s. r. negledanje	x	
अधिष्ठान – s. r. mjesto	m. r.	s. r.
अनशन – s. r. nejedenje, post	m. r.	s. r.
अनागत – s. r. budućnost	-	
अनामय – s. r. zdravlje	m. r.	-
अन्त – m. r., s. r. kraj, rub, cilj; rješenje	अंत m. r.	अंत m. r.
अन्तःपुर – s. r. ženske odaje	m. r.	-
अन्तर – s. r. međuvrijeme, prigoda; razlika	m. r.	s. r.
अन्तरिक्ष – s. r. ozračje	m. r.	s. r.
अन्तिक – s. r. blizina	m. r.	-
अन्न – s. r. hrana	m. r.	s. r.
अपत्य – s. r. dijete	m. r.	s. r.
अभाग्य – s. r. nesreća	m. r.	-

⁵⁴ Imenice srednjega roda iz rječnika *Sanskritske početnice* Adolfa Friedricha Stenzlera poslužile su pri usporedbi sanskrtskih imenica srednjega roda s njihovim oblicima u hindskome i marathskome. Analizom je potvrđena činjenica da je sanskrtskim imenicama srednjega roda u hindskome jeziku u pravilu dodijeljen muški rod, a u marathskome se u pravilu neće mijenjati, što znači da dobro čuva srednji rod u imenicâ preuzetim iz sanskrta. Analiza je za potrebe ovoga rada informativnoga karaktera i zato dobiveni rezultati neće vrijediti za cjelokupni jezični korpus ovih jezika u istome omjeru imenica. Popis sanskrtskih imenica srednjega roda pridružen je radu kao dodatak kako bi bilo jasnije na temelju čega su izvedeni zaključci u radu.

Simbol ‘-’ znači da se imenica ne pojavljuje u rječniku, ‘x’ da ne odgovara značenju. Prazna ćelija tablice u trećoj koloni označava da provjera leksema nije potrebna jer hindski leksem nije potvrđen u rječniku te usporedba gramatičkoga roda na temelju sanskrtskog leksema u hindskome i marathskome nije moguća.

अभ्र – s. r. oblak	m. r.	s. r.
अमृत – s. r. piće besmrtnosti, nektar	m. r.	s. r.
अरण्य – s. r. šuma	m. r.	s. r.
अर्ध – pola; s. r. polovica ⁵⁵	m. r.	m. r.
अश्रु – s. r. suza	m. r.	m. r.
अहन् – s. r. dan	-	
आ		
आर्किचन्य – s. r. potpuno siromaštvo	m. r.	-
आगमन – s. r. dolazak	m. r.	s. r.
आनन – s. r. lice	m. r.	s. r.
आनयन – s. r. dovođenje	-	
आभरण – s. r. ukras	m. r.	s. r.
आयुध – s. r. oružje	m. r.	s. r.
आयुस् – s. r. život	-	
आराधन – s. r. stjecanje, dobivanje	x	
आसन – s. r. sjedalo	m. r.	s. r.
इ		
इन्द्रिय – s. r. osjetilo	इन्द्रिय m. r.	इन्द्रिय s. r.
उ		
उदक – s. r. voda	m. r.	s. r.
उपवन – s. r. gaj, lug	m. r.	s. r.
उपाख्यान – s. r. priča	m. r.	s. r.
ऊ		
ऊषर – m. r., s. r. neplodno tlo	-	
ओ		
ओजस् – s. r. snaga, moć	-	
औ		
औषध – s. r. lijek, ljekovito sredstvo	m. r.	s. r.
क		
कनक – s. r. zlato	m. r.	s. r.

⁵⁵ Sanskrtska imenica može biti i muškoga roda, ali tada je značenje drugačije.

कमल – s. r. cvijet lopoča	m. r.	कमळ s. r.
करण – s. r. činjenje, izvršavanje	m. r.	x
कर्पूर – m. r., s. r. kamfor	m. r.	m. r.
कर्मन् – s. r. rad, posao, djelatnost	-	
कलत्र – s. r. supruga	ž. r.	-
कारण – s. r. uzrok, povod	m. r.	s. r.
कार्य – što treba učiniti; s. r. stvar, prilika, posao; nužnost	m. r.	s. r.
काष्ठ – s. r. cjepanica	m. r.	s. r.
किरीट – s. r. dijamant, ukras u kosi ⁵⁶	m. r.	m. r.
कुतूहल – s. r. radoznalost, zanimanje, mar	m. r.	s. r.
कुल – s. r. rod, obitelj	m. r.	s. r.
कुशल – s. r. blagostanje	m. r.	s. r.
कूल – s. r. obala	m. r.	कूळ s. r.
कृच्छ्र – s. r. teškoća; I. težak, tegotan	-	
क्ष		
क्षु – 2. kihati; p. s. r. kihanje	-	
ख		
ख – s. r. nebo, zrak	-	
खण्डन – s. r. povreda	खंडन m. r.	खंडन s. r.
ग		
गगण/ गगन – s. r. nebo, zrak	गगन m. r. (गगण nema)	गगन s. r. (गगण nema)
गद्य – s. r. proza	m. r.	s. r.
गात्र – s. r. član, dio, udo	m. r.	s. r.
गृह – m. r., s. r. kuća	m. r.	s. r.
गेय – s. r. pjev	-	
च		
चक्र – s. r. kotač; disk	m. r.	s. r.
चक्षुस् – s. r. oko	-	
चर्मन् – s. r. koža	-	
चलन – s. r. ljuljanje, njihanje	m. r.	s. r.

⁵⁶ Sanskrtska imenica može biti i muškoga roda, ali tada je značenje drugačije.

चित्त – s. r. misao, svijest, srce	m. r.	s. r.
चिह्न – s. r. znak, svojstvo	ž. r.	s. r.
चुम्बन – s. r. poljubac	चुंबन m. r.	चुंबन s. r.
छ		
छिद्र – s. r. rupa	m. r.	s. r.
ज		
जगत् – s. r. svijet	m. r.	s. r.
जन्मन् – s. r. rođenje	-	
जल – s. r. voda	m. r.	s. r.
जातरूप – s. r. zlato	-	
जानु – s. r. koljeno	m. r.	m. r.
जीवित – s. r. život	m. r.	s. r.
त		
तक्र – s. r. mlaćenica	m. r.	s. r.
तपस् – s. r. trapljenje, isposništvo	m. r.	-
तमस् – s. r. tama	m. r.	-
तीर – s. r. obala	m. r.	m. r.
तृण – s. r. trava, vlat, slamka	तृन m. r.	s. r.
तेजस् – s. r. vatra, sjaj, sjajna pojava; snaga, moć	m. r.	-
तोरण – s. r. svod na ulazu, vratima	m. r.	s. r.
त्रैलोक्य – s. r. tri svijeta	-	
द		
दधि – s. r. kiselo mlijeko	-	
दन्तधावन – s. r. sredstvo za čišćenje zubi (određeno drvo)	दंतधावन m. r.	दंतधावन s. r.
दर्शन – s. r. gledanje, pogled, vidokrug; izgled	m. r.	s. r.
दान – s. r. darežljivost	m. r.	s. r.
दारिद्र्य – s. r. siromaštvo	m. r.	s. r.
दारु – s. r. drvo	-	
दिन – s. r. dan ⁵⁷	m. r.	m. r.
दिष्ट – s. r. sudbina	m. r.	-

⁵⁷ Sanksrtska imenica može biti i muškoga roda

दुःख – s. r. bol, patnja, jad	m. r.	s. r.
दुष्कृत – s. r. grijeh	m. r.	-
दूर – dalek; s. r. daljina	ž. r.	-
देवतायतन – s. r. hram	-	
दैव – s. r. sudbina	m. r.	s. r.
दैवत – s. r. božanstvo	m. r.	s. r.
दौत्य – s. r. glasnička služba	-	
द्वय – s. r. par	? ⁵⁸	s. r.
द्वार – s. r. vrata	m. r.	s. r.
ध		
धन – s. r. novac, bogatstvo, blago	m. r.	s. r.
धारण – s. r. nošenje, polaganje	m. r.	x
धैर्य – s. r. postojanost, čast	m. r.	s. r.
ध्यान – s. r. razmišljanje, misao	m. r.	s. r.
न		
नख – m. r., s. r. nokat	m. r.	s. r.
नगर – s. r. grad	m. r.	s. r.
नभस् – s. r. nebo	-	
नयन – s. r. oko ⁵⁹	m. r.	m. r.
नामन् – s. r. ime, naziv	-	
निधन – s. r. smrt	m. r.	s. r.
निधान – s. r. blago	m. r.	s. r.
निवेशन – s. r. stan	-	
नीर – s. r. voda	m. r.	s. r.
नेत्र – s. r. oko ⁶⁰	m. r.	m. r.
प		
पञ्चत्व – s. r. smrt	पंचत्व m. r.	-
पतित्व – s. r. supružništvo	m. r.	-
पद्म – s. r. cvijet lopoča	m. r.	s. r.
पर – s. r. ono najviše	? ⁶¹	x

⁵⁸ U rječniku nema roda, ali značenje je jednako. Nema ga ni u *Learner's Hindi-English dictionary*.

⁵⁹ Sanskrtska imenica može biti i muškoga roda, ali tada je značenje drugačije.

⁶⁰ Sanskrtska imenica može biti i muškoga roda, ali tada je značenje drugačije.

⁶¹ U rječniku nema roda, ali značenje je jednako. Nema ga ni u *Learner's Hindi-English dictionary*.

परिदेवित – s. r. zapomaganje	-	
पल्लीपुर – s. r. naselje od koliba, selo kojeg plemena	-	
पान – s. r. piće (alkoholni napitak)	m. r.	s. r.
पाप – m. r. zlikovac; s. r. zlo, grijeh	m. r.	s. r.
पापक – zao; s. r. zlo	-	
पायस – s. r. kuhano rižino mlijeko	m. r.	-
पुट – m. s. r. brazda, izduben prostor	m. r.	s. r.
पुर – s. r. grad	m. r.	-
पुष्कर – s. r. vrh slonovske surle	m. r. ⁶²	s. r.
पुष्प – s. r. cvijet	m. r.	s. r.
पुस्तक – s. r. rukopis, knjiga	ž. r.	s. r.
पृष्ठ – s. r. leđa	m. r.	s. r.
पेय – s. r. napitak	m. r.	s. r.
पौरुष – s. r. muževnost, muževno djelo	m. r.	s. r.
प्रचलन – s. r. ljuljanje	m. r.	-
प्रत्यूष – m. r., s. r. svitanje	ž. r.	-
प्रदान – s. r. davanje	m. r.	s. r.
प्रमदावन – s. r. ženska četvrt, park zabave	-	
प्रमाण – s. r. mjerna vrpca, autoritet, odluka	m. r.	s. r.
प्रयोजन – s. r. smjeranje	m. r.	s. r.
प्रवाल – m. r., s. r. koralj	m. r.	s. r.
प्राग्जन्मन – s. r. prethodno rođenje	-	
प्रान्त – m. r., s. r. vrh, najviši dio	प्रांत m. r.	प्रांत m. r.
प्रिय – drag, ugodan, prijateljski; koji voli; s. r. dragi, ljubav ⁶³	m. r.	m. r.

⁶² Leksem se pojavljuje u hindskome i marathskome, ali ne u tome značenju. Značenje odgovara jednom od ostalih značenja sanskrtske imenice.

⁶³ Sanskrtska imenica može biti i muškoga roda.

प्रेमन् – s. r. sklonost, prijateljstvo	-	
फल – s. r. plod, postignuće	m. r.	s. r.
ब		
बल – s. r. moć, snaga, silina; vojska	m. r.	s. r.
बाल्य – s. r. djetinjstvo	m. r.	s. r.
बीज – s. r. sjeme	m. r.	s. r.
ब्रह्माण्ड – s. r. jaje Brahmana = svijet	-	
भ		
भक्ष्य – s. r. jelo	m. r.	s. r.
भय – s. r. bojazan, strah	m. r.	s. r.
भवन – s. r. kuća	m. r.	s. r.
भस्मन् – s. r. pepeo	-	
भाग्य – s. r. sreća	m. r.	s. r.
भाषण – s. r. govor, dar govora	m. r.	s. r.
भुक्त – s. r. jelo, hrana	-	
भूतल – s. r. površina zemlje, tlo	-	
भूषण – s. r. ukras, ures	m. r.	s. r.
भेषज – s. r. lijek, protusredstvo	m. r.	m. r.
भैषेज्य – s. r. lijek za (G.)	m. r.	-
भोजन – s. r. jelo, hrana	m. r.	s. r.
म		
मण्डल – s. r. krug	मंडल m. r.	मंडल ž. r., rječnička natuknica upućuje na मंडळ s. r.
मध्य – s. r. sredina, struk	m. r.	m. r.
मध्यम – s. r. sredina, struk	m. r.	x
मनस् – s. r. duh, pamet, srce	-	
मरण – s. r. umiranje, smrt	m. r.	s. r.
महीतल – s. r. površina zemlje, tlo	m. r.	-
मात्र – s. r. mjera	x	
मानस – s. r. razbor	m. r.	s. r.
माल्य – s. r. vijenac	m. r.	s. r.
माहात्म्य – s. r. veličina, ugled	m. r.	s. r.

मित्र – s. r. prijatelj	m. r., ž. r.	m. r.
मुख – s. r. usta, ždrijelo; lice	m. r.	s. r.
मूल – s. r. korijen, podloga	m. r.	s. r.
मूल्य – s. r. vrijednost	m. r.	s. r.
मौन – s. r. šutnja	m. r.	s. r.
य		
यवस – s. r. sijeno, trava	-	
यशस् – s. r. slava, čast	-	
युगल – s. r. par	m. r.	-
युद्ध – s. r. bitka	m. r.	s. r.
यूथ – m. r., s. r. čopor	m. r.	-
यौवन – s. r. mladost, doba za vjenčanje	m. r.	s. r.
र		
रजस् – s. r. prašina; menstrualne izlučevine	-	
रत्न – s. r. dragulj	m. r.	s. r.
रहस् – s. r. osama	m. r.	-
रहस्य – s. r. tajna	m. r.	s. r.
राज्य – s. r. vlast, vladavina	m. r.	s. r.
रूप – s. r. obličje; ljepota, krasota	m. r.	s. r.
ल		
लक्ष – s. r. 100 000	m. r.	m. r.
लक्षण – s. r. oznaka, dobar znak	m. r.	s. r.
लिंग – s. r. obilježje	m. r.	s. r.
लोचन – sr.oko	m. r.	-
व		
वक्षस् – s. r. grudi	-	
वचन – s. r. govor, riječ, razgovor	m. r.	s. r.
वचस् – s. r. riječ	-	
वदन – s. r. usta, lice	m. r.	s. r.
वन – s. r. šuma, gaj	m. r.	s. r.
वपुस् – s. r. tijelo, lijepi stas, ljepota	-	
वयस् – s. r. mladenačko doba	x	

वरण – s. r. izbor	m. r.	X
वर्तमान (वृत्त) – s. r. sadašnjost	m. r.	X
वर्ष – m. r., s. r. kiša; godina	m. r.	s. r. godina; m. r. pljusak ⁶⁴
वसु – s. r. dobro, posjed	m. r.	s. r.
वस्तु – s. r. stvar, roba, predmet	ž. r.	ž. r.
वस्त्र – s. r. odjeća	m. r.	s. r.
वाक्य – s. r. govor, riječ	m. r.	s. r.
वातायन – s. r. prozor	m. r.	-
वारि – s. r. voda	m. r.	s. r.
वासवेश्मन् – s. r. spavaonica	-	
वासस् – s. r. odjeća	-	
विक्रम्पुर – s. r. ime grada	-	
विचेष्टित – s. r. tjeranje	-	
विज्ञान – s. r. poznavanje, umijeće	m. r.	s. r.
वित्त – s. r. posjed, bogatstvo	m. r.	s. r.
विभूषण – s. r. ukras	m. r.	s. r.
विमान – m. r., s. r. božansko vozilo	m. r.	s. r.
विवर – m. r., s. r. rupa	m. r.	s. r.
विष – s. r. otrov	m. r.	s. r.
वृत्त – s. r. dobro ponašanje, pristojnost	m. r.	X
वेश्मन् – s. r. kuća, stan, zdanje	-	
वैकुण्ठ – m. r., s. r. ime Višnuovog neba	वैकुण्ठ m. r.	s. r.
वैर – s. r. neprijateljstvo	m. r.	s. r.
व्यजन – s. r. lepeza, rep	m. r.	s. r.
व्यसन – s. r. nesreća	m. r.	s. r.
श		
शत – s. r. stotina	X	
शयन – s. r. ležište	m. r.	s. r.
शयनीय – s. r. isto (tj. ležište)	-	

⁶⁴ U sanskrtu ne postoji ova distinkcija prema rodu. Imenica može biti muškoga ili srednjega roda i imati oba značenja.

शरण – s. r. utočište ⁶⁵	ž. r., m. r.	s. r.
शरीर – s. r. tijelo	m. r.	s. r.
शस्त्र – s. r. oštro oružje	m. r.	s. r.
शासन – s. r. uputa, naredba	m. r.	x
शास्त्र – s. r. znanost, priručnik	m. r.	s. r.
शील – s. r. dobar običaj, vrlina	m. r.	s. r.
शुभ – lijep, dobar; koji donosi sreću, povoljan; s. r. dobro	m. r.	s. r.
शूल – m. r., s. r. koplje	m. r.	m. r.
शेष – m. r., s. r. ostatak, preostatak, višak	m. r.	m. r.
श्मशान – s. r. spaljivalište leševa	m. r.	s. r.
श्रवण – m. r., s. r. uho, sluh	m. r.	x
स		
संक्रमण – s. r. uvođenje u (L.)	m. r.	s. r.
संचारण – s. r. kretanje	m. r.	-
संतान – m. r., s. r. isto (kao संतति ž. r. potomstvo)	ž. r.; ž. r., m. r.	s. r.
सख्य – s. r. prijateljstvo	m. r.	s. r.
सत्य – . istinit; s. r. istina, istinitost; uvjerenje, obećanje, prisega	m. r.	s. r.
आसन्न – blizak; s. r. blizina (pod सद)	-	
समीप – s. r. blizina	m. r.	-
सर्वभूत – s. r. mn. sva stvorenja	m. r.	-
सहस्र – s. r. tisuća	m. r.	s. r.
साधन – s. r. uspjeh, dostignuće	m. r.	s. r.
सान्त्व – s. r. izmirenje, pomirba, lijepa riječ	-	
सामर्थ्य – s. r. moć, spretnost za (L.)	ž. r. (m. r.)	s. r.
साहाय्य – s. r. potpora, pomoć	m. r.	s. r.
सुख – ugodan; s. r. užitek, radost	m. r.	s. r.
सुदर्शन – m. r., s. r. Višnuov disk	m. r.	s. r.

⁶⁵ Sanskrtska imenica može biti muškoga, ženskoga i srednjega roda, ali tada su i značenja drugačija.

सुभाषित – s. r. lijepa izreka	<i>m. r.</i>	<i>s. r.</i>
सुवर्ण – s. r. zlato	<i>m. r.</i>	<i>s. r.</i>
सैन्य – s. r. vojska	<i>m. r.</i>	<i>s. r.</i>
सौभाग्य – s. r. sreća, omiljenost	<i>m. r.</i>	<i>s. r.</i>
सौहार्द – s. r. prijateljstvo	<i>m. r.</i>	<i>s. r.</i>
स्थल – s. r. zemlja, tlo; ploha	<i>m. r.</i>	<i>s. r.</i>
स्थान – s. r. mjesto, selo, naselje; predmet	<i>m. r.</i>	<i>s. r.</i>
स्फोटन – s. r. lomljenje	<i>m. r.</i>	-
स्मित – s. r. smijeh, osmijeh	<i>m. r.</i>	<i>s. r.</i>
स्वापत्य – s. r. vlastito dijete (mladunče)	-	
ह		
हिङ्ग – s. r. začín iz <i>Asafoetida</i>	<i>m. r.</i>	<i>m. r.</i>
हित – prijateljski, dobroćudan; s. r. dobrobit, dobročinstvo	<i>m. r.</i>	<i>s. r.</i>
हिरण्य – s. r. zlato	<i>m. r.</i>	<i>s. r.</i>
हृद् – s. r. srce	<i>m. r.</i>	-
हृदय – s. r. srce	<i>m. r.</i>	<i>s. r.</i>

Sažetak

Hrvatski i hindski jezik dva su indoeuropska jezika koja se samostalno, bez značajnijih kontakata, razvijaju otkad su se njihovi zajednički jezični predci razdvojili. Oba imaju kategoriju roda, koja se smatra najzamršenijom gramatičkom kategorijom. Usporedbom te kategorije može se vidjeti koliko su slični ili različiti na toj razini, ali i kakvi sve izvanjezični poticaji općenito mogu utjecati na promjenu u rodnome sustavu jezika iste jezične porodice. Navedene su glavne, općenite značajke njihovih rodnih sustava, potkategorija i općenite klasifikacije imenica, pri čemu se inzistira na stalnoj usporedbi promatranih fenomena. Tako su uočene i pojave koje su moguće u obama jezicima, ali u različitim stilovima (poput tendencije muškoga roda kod ličnih zamjenica) ili pak konstrukcije i oblici imenica koji su mogući i potvrđeni u jednome jeziku, a u drugome su posve nemogući (ergativna konstrukcija, stvaranje umanjenica istim sufiksom kojim je nastala movirana imenica ženskoga roda). Rad indirektno upućuje i na nedostatke pri bavljenju usporedbom roda u dvama jezicima od kojih je jedan hindski i predlaže jedan od načina pristupa temi, a to je fokusiranje na različitosti jezičnih sustava kako bi uvid u nedostatke koji se javljaju prilikom proučavanja i uvid u dijelove koji nude više materijala za istraživanje bili što jasniji. S obzirom na to da se toj temi pristupa prvi put, rad je vrijedan doprinos literaturi o proučavanju kategorije roda, kao i poredbenome proučavanju hrvatskoga i hindskoga jezika uopće.

Ključne riječi: hindski jezik, hrvatski jezik, kategorija roda, poredbena analiza, sročnost

Keywords: Hindi language, Croatian language, gender category, comparative analysis, gender agreement